

הפורתח בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום חמישי ה' סיון תשפ"ג | דף היומי בבלי: גיטין ט | דף הכולל: 0.
דף היומי בהלכה: מסימן קל"ה סעיף י"ב עד סימן קל"ו.
מוסר: שמירת הלשון - 'ובאמת' עד הג"ה.
קנין חכמה הלימוד השבועי: ש. אהבת ה' פ"ב סוף פרק ג

רבינו זצ"ל היה מספר, ששאל בבחרותו את מרן
החזו"א זצ"ל, איך ינהג כשניעור בליל שבועות,
האם יאמר סדר 'תיקון ליל שבועות' או ילמד
גמרא כמנהג הישיבות, והשיבו מרן החזו"א ...

סדר ליל שבועות ומנהגי החג אצל מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי זצ"ל

מעשה רב מהגר"א והמגיד מדובנא

והיה רבינו זצ"ל מספר מהמגיד מדובנא, שהיה בביהמ"ד בליל שבועות עם הגר"א, ואמר לו הגר"א לומר התיקון, ואמר על זה המגיד מדובנא משל, לכפרי שבא לעיר הגדולה וראה לראשונה חנות עם חלון ראוה שיש שם דוגמאות ממה שמוכרים בחנות, ומצא חן בעיניו, וכשחזר לעירו נתן כל המעט שהיה לו בחנות בחלון ראוה, ולא הניח כלל סחורה בחנות, וכדי בזיון וקצף, כמו כן אמר המגיד תיקון ליל שבועות ה"ז מעין דוגמאות מכל חלקי התורה, ולמי שלומד כל השנה כל התורה כהגר"א לו נאה להניח דוגמאות מכל חלקי התורה, אבל לאדם כמוני ה"ז כנותן כל חנותו בחלון ראוה.

התיקון קודם לחובות של כל יום

ושאלתי את רבינו זצ"ל, איך לנהוג למעשה, ואמר לי תעשה כרצונך, ואמרת שיעשה כפי שיריני, ולמעשה זרזני רבינו זצ"ל לומר התיקון, שיש בזה ענין גדול ע"פ האריז"ל, ואמר את שאר החובות תלמד פעם אחרת, [ואף שלומד כל יום אמר שאי"ז נדר ויש לו תשלומין], אבל כעת זה הזמן המסוגל לאמירת התיקון כמו שסידר האריז"ל וכעין המובא בשל"ה, ולשאר הלימודים יש תשלומין בזמן אחר, ואחרי הלילה שאלני אם גמרת התיקון, ואמרת שלא הספקתי הכל, ואמר לי מה התעמקת שם כל כך,

רבינו זצ"ל היה מספר, ששאל בבחרותו את מרן החזו"א זצ"ל, איך ינהג כשניעור בליל שבועות, האם יאמר סדר 'תיקון ליל שבועות' או ילמד גמרא כמנהג הישיבות, והשיבו מרן החזו"א שיאמר תיקון ליל שבועות, ואמר שלאידך גיסא כשנשאל החזו"א על דבר זה מאחיין אחר [הגאון רבי מאיר גריינמן שליט"א], השיבו שילמד גמרא, וביאר רבנו זצ"ל שלכל אחד מהם ענה לפי דרכו, שלרבינו ענה שיאמר התיקון, כיון שידע שאביו הקהילות יעקב נהג לאומר, ושאלת רבינו היא אם להמשיך במנהג זה או ללכת בדרך מנהג העולם, ולכן השיבו שיאמר התיקון ולא ישנה מנהג אביו, ולאידך גיסא השואל השני אביו נהג ללמוד כמנהג העולם, והוא זה שבא לשנות ולומר התיקון, לכן הורה לו שימשיך במנהגו. ועי' בס' תשובות הגר"ח (עמוד תשמ"ה) על השאלה איך לנהוג בזה, שהשיב, אצלינו המנהג לומר.

מנהג מרן החזו"א זצ"ל ומרן הקה"י זצ"ל בזה

ואמר רבינו זצ"ל שאביו מרן הקה"י זצ"ל היה אומר כל ליל שבועות תיקון ליל שבועות ותרי"ג מצוות, ומתפלל עם הנץ, אמנם מרן החזו"א זצ"ל לא אמר בליל שבועות תיקון ליל שבועות וגם לא היה ניעור כל הלילה וכידוע שהיה חלוש בגופו, עי' בס' ארחות רבנו (ח"ב עניני שבועות עמוד קי"ז אות א).

ויכול לומר המשניות לפני חצות ואח"כ מקרא, ולכן אמר שנוהג עד חצות ללמוד סדרי לימודו הקבועים, גמ' פסחים, רמב"ם הל' יו"ט, שו"ע הל' יין נסך, ומשנ"ב [היה לומד הלכות יו"ט, הלכות חג בחג], וכן למד חזון איש, ורק בחצות התחיל בלימוד תיקון ליל שבועות.

נהג כל השנים ללכת למקוה לטבול לפני עלוה"ש, ואמר שיש בזה ענין גדול כמש"כ מהאריז"ל עי' באה"ט (סי' תצ"ד ס"ז), ובשנים האחרונות שהיה קשה עליו הדבר עשה התרת נדרים. [והיה טובל בערב יו"ט במקוה שבבית אביו והיה שנה שמיאן ליסע ברכב כמש"כ בשבת קכ"ט ב' ובשו"ע סי' תס"ח ס"י להזהר מהקזת דם בערב שבועות וכן היה מסתפר יום קודם עיו"ט מטעם זה, ובס' שמענו כן ראינו ח"ב פ"ח סי' י"ב השיב רבינו זצ"ל די"א שטבילה לכבוד הרגל הוא דינא דאורייתא לטהר עצמו ברגל ולמעשה נוקטים שזה רק מנהג ולא מוזכר כלל בשו"ע].

שאלתי ע"ד אמירת היה"ר הנדפס קודם התיקון, ואמר שכיון שנתקן לזה הזמן שרי לאומרו, כמש"כ המט"א (סי' תקפ"ד סכ"ה) בענין תחינות בר"ה שחל בשבת. ושאלתי על מש"כ שם ואחתם למחר בספר הזכרון, ואמר שזה כתבו לאומרים התיקון בליל הוש"ר שהוא עת החיתום. והראתי שגם בזהר המודפס בתיקון כתוב שהלומדים יכתבו בספר הזכרון, ואמר ע"פ הגמ' בברכות (ו' א') תרי מיכתבן מילייהו בספר הזכרונות.

אמר לי שרצה לנוח בערב שבועות שיהיה לו כח להיות ער בלילה, ולא נרדם, ואמר ככה זה כשרוצים לנוח לא מצליחים.

היה שנים שבקש להוציאו בברכת לעולם יהא אדם, ואמר בשם מרן החזו"א זצ"ל, שחשש כיון שכתוב בתחילתו וישכם ויאמר, דצריך שישכים משינה להתחייב בברכה זו, והביא מהתוס' (ברכות מ"ו א' ד"ה כל ופסחים ק"ד ב" ד"ה כל) שתחילת הברכה הוא באתה הוא עד שלא נברא העולם [ועי' בס' שמענו כן ראינו ח"א פ"ד סי' ז' שמתחיל מאתה הוא, וכ"כ בס' אעלה בתמר אות י"ד ובס' שאלת רב ח"ב פ"ג שאלה כ"ב, וכן הוכיח באשי ישראל פ"ה הערה ע"ג מדברי הפמ"ג סי' מ"ו סק"ט].

(דברי שיח | גיליון מס' 518 חג השבועות)

ואמר שיש תשלומין גם ביום ושנה הבאה תאמר בלילה, ופעם אחרת אמר יש תשלומין כל שבעה, ופעם אמר שיש תשלומין מעצרת ועד חנוכה... ותרי"ג מצות היה משלים ביום, ואמר שזה אפשר להשלים כל השנה. ועי' בס' פתחי חיים (מכתב ע"ה ס"ד) דכמו שבפסח יש מצות מצה ובסוכות סוכה וד' מינים כך בשבועות יש מצוה להיות ער כל הלילה, ועי' שם (אות ג) שהשיב רבינו דגם קטנים יש לחנכם לאמירת תיקון ליל שבועות, ובמועדי הגר"ח (ח"א סי' קפ"ג) נשאל אם לחנך הקטן להיות ניעור כל הלילה והשיב כרצונו.

סדר הלימוד שנהג רבינו זצ"ל

ולמעשה היה נוהג רבינו זצ"ל להופיע בהדרו בבית הכנסת לדרמן מיד אחרי סעודת ליל יו"ט, [ולפני צאתו לביהכנ"ס היה כל שנה מבקש מהרבנית ע"ה ברכה שלא ירדם], והיה יושב באמצע ביהכנ"ס במקום שיושבים עם הס"ת מאחורי הבימה, עם הטלית קטן הארוך, לאור יקרות של הלוקסים, ומראהו כמלאך ה', ושלא כדרכו כל השנה לנגן הלימוד בלחישתו, כאן היה מגביה קולו ברמה בביהכנ"ס, בפרט כשהיה קורא פרשת בראשית היה אומר בקול ויהי ער ויהי בקר של כל יום, וכן ויכולו, וכן בעוד מקומות, ובפרט בסיום חומש, היה אומר בקול, ונשמע קולו בבואו אל הקדש 'חזק חזק ונתחזק'. אמר לי שנוהג לעמוד בכל המקומות שעומד בשנים מקרא. בשמות הקדושים שכתוב בתיקון אחרי כל חומש ונביא אמר שרק מהרהרים השם ולא אומרים בפה.

רבנו זצ"ל לא הקפיד לומר התיקון ללא הפסק, והיה עונה לשאלות, רק שהיה ממתין לסיום פרשה פתוחה או סתומה וכיו"ב [וכן היה נוהג גם בקריאת שמו"ת], והיה מפסיק מיד לשמוע השאלה ומסמן ומראה בידו להמתין עם עניית התשובה כשיגיע למקום שיכול לענות. כמו כן פעמים שלפי הצורך היה שותה באמצע [והיה פעמים שהיה הולך לבית בנו באמצע הלילה].

אמר לי שיש קפידי גם בליל שבועות לא ללמוד מקרא בלילה קודם חצות, אא"כ לומד בעיון, עי' שעה"צ (סי' רל"ח סק"א), ואמר לעיין בזה בס' כף החיים, ואמר דאינו יודע אם הסדר מעכב

מקישוט הבית ועד עירוב תבשילין - כל ההלכות והמנהגים לחג השבועות תשפ"ג

המדריך המלא לחג שבועות תשפ"ג - כל מה שצריכים לדעת

לשבת לפני החג מראים שאין אנו מזלזלים ביו"ט, ומחכים ליום טוב, כדי להתחיל לבשל בו לשבת, סיבה נוספת, להתיר בישול ביום טוב לצורך שבת, משום שהמתבשל ביו"ט לשבת, אולי

כנות לקראת יום טוב והשבת "עירובי תבשילין" כל המתכוון לבשל, לאפות, להדליק נרות ולעשות הכנות מיו"ט לשבת, חייב להניח "עירובי תבשילין". ובהכנת מנה יפה

לשבת. ועל כן, אין לשים את החמין (בלתי מבושל) רק בסמוך לשבת, אלא בזמן שתהיה אפשרות שיתבשל כבר, באופן שניתן יהיה לאכול ממנו, עוד ביום טוב. אמנם, בשעת הדחק, הביא בביה"ל ד"ה "וע"י העירוב וכו' " - יש להקל. ב. אסור לבשל ביום טוב, כמויות מזון מרובות, במכוון, לצורך אחרי החג והשבת (ראה שו"ע תקכו, כג-כד ומשנ"ב).

נרות לכבוד יום טוב והשבת

יש המדליקים בכל חג, שני נרות בלבד, ויש שאינם משנים בין יו"ט לבין שבת גם לא בסדר ההדלקה והברכה ולא במספר הנרות. ובפרט כששבת צמודה מיד לאחר יום טוב, שלא יראה שממעטים בכבוד יום טוב.

לפנינו שתי הדלקות הנר, נכין נרות גם כמובן, לקראת הדלקת יום טוב, וגם לקראת ההדלקה לקראת שבת:

בשמן ופתילות - יש להכין פתילות, גם עבור הדלקת ליל שבת, שאסור לחתוך פתילה ביו"ט, ומותר להוציא את הפתילות המשומשות, כדי לשים חדשות, שהתירו טלטול מוקצה לצורך אוכל נפש [אור הנרות] (רמ"א תק"ט, ז והגרע"א תק"א על הט"ז, ז), ועדיף לכתחילה לנער את הפתילות המשומשות, ישירות לתוך פח האשפה, מבלי לטלטלם ביד (שו"ת באר משה ח, קס"ח). וב"פתיל צף" עדיף להשחילו גם עבור שבת, מלפני יום טוב, שיש אוסרים להשחילו ביו"ט אף שהיא השחלה חד פעמית. ופעמים שהנקב שבפקק הצף אינו פתוח לגמרי, ואסור להרחיבו ע"י הכנסת הפתילה החדשה, מחמת קורע ומכה בפטיש (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל בשערי הוראה קובץ ח, עמ' ק"ח). אמנם, הגר"ש וואזנר (בקובץ מבית לוי) והגר"נ קרליץ זצ"ל (בחוט שני יו"ט עמ' מז) הורו שיש להקל.

בנרות רגילים - מותר לקראת שבת לנקות את שאריות הנר שבפמוט, בכלי שאינו מוקצה, ועדיף ישירות לפח האשפה (שמירת שבת כהלכתה י"ג הערה ק"מ) אך לא להמיס במים חמים, משום "מוליד". ואף אסור להדביק את הנרות החדשים. על כן נשתמש כבר ליום טוב בתחתיות או נכין נרות לשבת על מגש נוסף.

בנרונים (בכלי מתכת) - פשוט, מחליפים לקראת שבת, בחדשים.

בנריות בתוך כוס - כדי שלא יידבק עיגול המתכת שבתחתית הכוס ויפריע להדלקת שבת, יש לטפטף מעט שמן או מים בטרם מניחים את הנרית הראשונה לקראת יום טוב בכוס, ואם בכל זאת נדבק, יש להוציאו בעזרת כלי שאינו מוקצה.

נר זיכרון וצדקה לעילוי הנשמות

נהגו להדליק נר נשמה לעילוי נשמות הקרובים שמזכירים את שמותיהם ברגלים [זכור], בדומה לנפקס לעניין יום הכפורים (שו"ע תר"י, ד) כדי לכפר עליהם (מ"ב, י"ב). יתום או יתומה מאב ואם ר"ל - די להם בהדלקת נר אחד עבור שניהם (מ"ב תר"י, י"ב).

ייתכן עוד ביו"ט, וזהו "עירוב" התבשילין. יש לדעת, אלו שאינם מבשלים ואפילו לא מחממים ביום ששי (חג השבועות) מאכל עם רוטב לשבת, ומניחים עירוב, רק לצורך הדלקת הנרות - יניחו את העירוב בלא ברכה.

המשתתפים - כל המתארחים בבית ואוכלים עם בני הבית יוצאים בעירוב, ולדעת הגר"מ שטרנבוך שליט"א הידור שבעל הבית יניח העירוב בנוכחות האורחים, בפרט כשמתארח זוג המבשל לתינוק, אך אין זה מעכב.

במה מערבים - נהוג להניח על צלחת: פת - לכתחילה כביצה (56 גרם), הניחו כזית (28.8 גרם) יצאו בדיעבד. ותבשיל - כזית, של דבר מבושל, צלוי, מטוגן, כבוש או מעושן הרגיל להיאכל עם פת, יש נוהגים להניח ביצה קשה (יש לוודא שמבושלת) לא קלופה (עבר הלילה - סכנה) ובשו"ת שבט הלוי א, פו שאפשר לצרפה לסלט ביצים ביום ו לשבת. (לא נחשב כנאבד העירוב).

זמן הנחתו - הנחת העירוב בערב יו"ט דווקא. [שכחנים, יכולים להקדים לליל ערב יו"ט - אור ליום חמישי, ובשו"ת שבט הלוי ט, קכט שמי שליבו נוקפו, ומניח אז, לא יברך ברכת העירוב]. סוף זמן הנחתו: בכניסת החג עד 13.5 דקות אחרי השקיעה (7:53) ועד אז מניחים בברכה - ביאור הלכה רסא, א ולאחר מכן ניתן להניחו עד עוד 3 דקות בלי ברכה. קיבלו כבר יו"ט - אם רק האישה קיבלה יכול אחר מבני הבית להניח העירוב ולכוללה, אבל מי שכבר אמר שהחיינו לא שייך שיצטרף לעירוב.

הברכה - "בא"ה אמ"ה אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על מצות עירוב". ואז מוסיפים בכל שפה שמבינים: "בעירוב זה יהא מותר לנו לאפות, לבשל, להטמין, להדליק הנר ולעשות כל צרכינו מיו"ט לשבת".

העירוב מתיר - בישול, אפיה, עריכת שולחן, שטיפת כלים, הכנת הבית לשבת (באופן המותר ביו"ט), ולבישת בגדי שבת אבל הכנת קריאת התורה לשבת - אסורה (מ"ב תרס"ז). יש להניח העירוב עטוף ומסומן בפינה במקרה. שאם נאכל או נאבד לפני הבישול וההכנות - כאילו אין עירוב! נהוג להניח את פת העירוב כלחם משנה. בסעודה ראשונה וכן בסעודה השנייה, ולבצוע עליו בסעודה השלישית, כיוון שנעשתה בו מצוה תעשנה בו עוד שלש מצוות (משנ"ב תקכו, יא ומח). ואם תמיד נוהג לבצוע על שני לחמים - יבצע כבר בלילה (בספר שמירת שבת כהלכתה).

שכחו להניח עירוב - מותר להדליק לשבת נר אחד בלבד! ולהקנות את מוצרי המזון לשכנה שהניחה עירוב והיא תבשל עבורנו. לא הכינו מחמת אונס - מותר לסמוך על העירוב של רב העיר, אבל רק פעם אחת בלבד.

הבישולים לכבוד שבת

א. המתבשל לשבת, צריך שיהא ראוי לאכילה כבר בצהרי יום השישי כיון שלדעת רבא, בגמרא ביצה, יסוד היתר "עירובי תבשילין" - "הואיל ואם יקלעו אורחים" או שבני הבית ירצו להוסיף על אכילתם, ביום טוב, יוכלו לאכול מהמאכלים שבישלו

ומזכירים בעת ההדלקה שמותיהם (בני אשכנז - עם שם האב. בני ספרד - עם שם האם). יש הנוהגים, שהאיש מדליק נר אחד עבור משפחתו והאישה נר אחד עבור משפחתה.

שכחו להדליק נר זיכרון לפני יום טוב: יכולים להדליק (בהעברת אש) בליל יו"ט - בסמוך לשולחן האכילה (שלא יהא "נר לבטלה", שביו"ט אין להעביר אש, אלא לצורך, מאור, בישול או חימום בלבד). נזכרו רק ביום, יש להדליק בבית הכנסת, ולקיים: "כבדו ד' באורים". (שו"ע תקי"ד וביאור הלכה שם וב"זה השולחן" שם, שיש להדליקו בהיכל שמתפללים בו, ולא בחדר צדדי). ויש המחמירים, שאם שכחו להדליק לפני יו"ט, אף בבית הכנסת אין להדליק אלא ע"י נוכרי (דעת תורה בשום שו"ת אמרי אש וקיצושו"ע צח, א).

נר לצורך הדלקת הנרות בליל שבת

בנוסף, מניחים נר מיוחד [של 48 שעות] כדי להעביר ממנו אש להדלקת נרות שבת - אסרו חג השבועות או להעברת אש להדלקת כירי גז לצורך בישול. אלא א"כ משאירים אש בכיריים. שכחו להכין מקור אש: לכתחילה, אין לקחת מנר יזכור, אכן בדיעבד כשאין אש אחרת, מותר. כמו כן, בשעת הצורך, אפשרי להביא אש משכנים, ויש לציין, שביום טוב, מותר בשעת הצורך, להעביר אש, אף מאש שהודלקה, חלילה, באיסור, כיון שהאש מתחדשת ללא הרף, וכשלוקחים ממנה, אין נהנים מ"מעשה יום טוב", היינו, ההדלקה הראשונה, "שעמוד ראשון, כבר נסתלק לו" (משנה ברורה תקב, ד).

סידור שעון שבת ומכשירים חשמליים

1. יש לכוון את שעות ההדלקה הרצויות ללילה וליום: ליומיים - יו"ט ושבת, ובכלל זה, פלטה של שבת, וכן את המזגנים וכל מכשירי החשמל. שכחו לכוון, ונזכרו ביו"ט, וצריכים ליותר שעות של אור בליל שבת, עקב השינה הממושכת ביום החג, לאחר הלימוד בלילה, בשעון שבת מכני (לא דיגיטלי), מותר ללחוץ על הלחצנים (לדעת מרן הגרשו"א זצ"ל, אפילו ללא שינוי כדי שהאור ייכבה (או יידלק) מאוחר יותר שאין בלחיצה שינוי בפעולת השעון.

כמו כן, ביום טוב מותר אף ללחוץ שיידלק מוקדם יותר (גרם הדלקה מותר ביו"ט - שש"כ מהדורה חדשה י"ג, אות ל"א). אבל אסור להקדים כיבוי (שגרם כיבוי בנר עצמו, אסור לדעת השולחן ערוך, כגון הנחת נר דלוק בכוס שחציה מלא מים כדי שתכבה האש בהגיעה למים, ואף שלדעת הרמ"א (תקי"ד, ג) הדבר מותר, ואפילו שלא במקום הפסד (שער הציון שם, ל"א) מכל מקום, להכרעת המשנ"ב הדבר אסור אף לאשכנזים, שיש להחמיר לכתחילה כדעת השולחן ערוך. ולחיצת זיזי שעון השבת כדי שהאור יכבה מוקדם יותר, במנגנון שעון שבת - כגרם כיבוי בנר עצמו.

להאריך מצב קיים - שיישאר דולק או שיישאר כבוי ליותר

זמן - מותר, בין ביום טוב ובין בשבת (שו"ת חלקת יעקב א, נ"ח שמירת שבת כהלכתה י"ג הערה צ), כמו כן, אם כעת מכובה, מותר ללחוץ לגרום שלאחר שיידלק, שייכבה מוקדם יותר, ודבר זה מותר אף לדעת השולחן ערוך שאין זה כיבוי בדבר הדלוק. כמו כן, כשכעת דולק ועתיד להיכבות ולהידלק - מותר לכוון כעת, שלאחר שיכבה, יידלק מוקדם יותר.

הערה: פעולה של גרמא, מותרת על ידי גוי, בתנאי שאינה גורמת לשינוי מידי (שו"ת מנחת יצחק ג, ל"ז).

2. המשתמשים ב"חגז" (שעון לכיבוי הגז), יש לחברו ולכוונו לפני הדלקת הלהבה בכיריים, שלאחר מכן - אסור (גרם כיבוי בנר עצמו, כנ"ל). שכחו לכוונו, ורוצים לכבות הגז, אחרי השימוש ביו"ט, מניחים כלי עם תה, קפה או ביצים על גבי הלהבה, ולאחר הגלישה סוגרים את כפתור הגז כלאחר יד, ויש לאכול או לשתות מן המתבשל.

תנורי אפיה

המשאירים תנור לאפיה או לחימום, ישאירו אך ורק תנור שהוא ב"מצב שבת", שאזי, אין שום השפעה, לפתיחת וסגירת הדלת, אף לא על הדלקת נורית. תנור שאינו במצב שבת: מותרת פתיחת דלתו והכנסה או הוצאה של מאכלים, אך ורק כשהנורית דולקת, שאז התנור ממילא פועל. שימו לב !! תנור בעל מאוורר "טורבו" המתחיל לפעול עם פתיחת הדלת ומפסיק עם סגירתה - אסור לפתוח התנור אלא לאחר שכבה !!!

4. תנור חשמלי וכל מכשיר שיש בו דרגות חום, אין לשנות את מצבו בין בשבת ובין ביום טוב, אף לא להגדלת החום ביו"ט לצורך אוכל נפש, שכל שינוי בפיקוד חשמלי - מבעיר, מכבה, בונה וסותר.

5. השנה, אי אפשר להשתמש באותו תא של תנור בשבועות - למאכלים או מאפים חלביים, ובשבת - למאכלים בשריים, אלא אם כן, עוטפים את החלבי או הבשרי בשתי עטיפות הרמטיות.

הכנות לקראת חמש סעודות החג והשבת

יש להכין, לפחות 10 חלות או לחמים ל"לחם משנה", ויש לקחת בחשבון, שיש, ובני הבית מתפללים במניינים, המסיימים את תפילתם בזמנים שונים, ויש השבים לאחר תפילת "ותיקין", או מן הכותל, ומעוניינים ליטול ולאכול בזמן שונה, ויצטרכו יותר "לחם משנה".

יש אופות חלות בצורות מיוחדות לשבועות, ויש המכניות חלות חלביות, בחמאה או חלב, חובה לעשות בהן צורה מיוחדת בקליעה לפני האפייה, שאסור לאפות חלות, לחם, פיתה או בגט, בצורה רגילה, חלביים או בשריים, שמא נבוא לידי מכשול באכילתם, חלילה, עם המין השני (שו"ע יו"ד צז, ז), ואפילו לא, אם הינן רק ב"חזקת חלביות או בשריות" (היינו, בתנור שבתוך 24 שעות היה בו בשר או חלב, אפילו נוקה !) - שהדבר אסור, מחשש למכשול.

שמלותם", ולמבואר בפוסקים, בגד של יום טוב, ראוי שיהיה נאה יותר מבגד של שבת (שו"ע תקכ"ט, א), ובפרט לבנות והנשים שלמבואר ברמב"ם הלכות יו"ט פרק ו', שמחת יום של האישה והבת בבגדי צבעונים ובתכשיטים "כפי ממונו של הבעל" (או האבא).

כשחל יו"ט תחילה כהשנה, יש ללבוש את בגדי יו"ט גם בשבת, כדי שבהורדתם לפני שבת, לא יהא בכך, ולזול בשבת (דעת הגר"ח קניבסקי זצ"ל במבקשי תורה יו"ט עמ' רי"ב). על כן, "בעלי הפראקים" הלובשים אותם, רק בימים טובים, בלבד, ולא בשבתות השנה, הפעם ישתדלו להמשיך וללבושם גם בשבת.

קיפולי מפיונים

בשבת ויום טוב אסור קיפול נייר בצורה הנשארת בניר, משום מלאכת בונה, ומותר לקפל מפיונים רק בקיפול פשוט: כמשולש, או למשוך באמצע ולהכניס לכוס או לגלגל כנרות, שכל אלו, כשמוציאים אותם מן הכוס - חוזרים מיד לצורתם הקודמת, אבל קיפולים מיוחדים (כמניפות וכדומה), יש להכין מערב יום טוב, גם לצורך השבת (שו"ת שבט הלוי ה, לו) ולהניחן מוכנות, בקופסה.

קישוט הבית

נהגו לקשט הבית ובית הכנסת בענפי אילנות ופרחים, כיון שבשבועות נידונים על פירות האילן וכדי שזכור את האילנות, ונבקש עליהם (מג"א). ורמז נוסף, "והדת ניתנה בשושן" - בשושנים וורדים (חיד"א) והר סיני - ירוק, כולו. אין לקשט בענפים גדולים משום חוקות הגויים (גר"א).

אגרטל ובו פרחים, אינו מוקצה (דעת מרן הגרי"ש אלישיב והגר"צ אבא שאול זצ"ל) אולם אם יש שם ניצנים שלא נפתחו (כגון בשושן צחור, ציפורנים, סייפנים [גלדילות] וכדומה) יש לטלטלו בעדינות (שלא יגיעו המים למקום יותר גבוה) ואם נפל מתוך המים ענף או גבעול שפרחיו טרם נפתחו, אין להחזירו למים - שו"ע של"ו רמ"א ומשנ"ב. יש לציין, שענפים ופרחים התלויים לקישוט על גבי קירות ודלתות, במידה ואינם קשורים בקשר, או מודבקים - אינם מוקצה, ואם נפלו, מותר להחזירם למקומם, בלא קשירה או הדבקה (שו"ת בצל החכמה)

אסור לקבץ מיני פרחים [חיים או מלאכותיים], כדי לעשות מהם זר בשבת ויום טוב (אף בלא קשירה) כדי להניחם לנוי (שזירת זר) שיש בזה איסור תיקון מנא (שו"ת אגרות משה ד, ע"ג).

שינה בערב חג השבועות

רבים רגילים לישון בערב שבועות אחר הצהרים, כדי שיוכלו ללמוד בערנות בכל הלילה. ומכיוון שלדעת הרבה פוסקים, גם אחרי שנת קבע ביום יש לברך ברכות התורה, אף שנהגו למעשה, שלא לברך, טוב לכוון בברכת "אהבת עולם" בערבית, לצאת ידי ברכות התורה, ומיד לאחר התפילה, לומר פסוקי יברכך וגו'

ויש לציין, שאם התנור, כלל לא נוקה - החלות ממש בשריות או חלביות! והן ממש תקלה בבית, ויש לערוך אותן בצורה שונה של הקליעה, מאשר קולעים חלות או לחמניות רגילות [פרווה], ואין די במדבקה.

הערות חשובות בנוגע להכנת המאכלים וחימום

א. הלשה בצק בשיעור הפרשה בברכה, ובדעתה למלא חלק מהבצק בגבינה וחלקו לחלות (פרווה) - אין שני סוגי העיסות, מצטרפות לשיעור "הפרשת חלה". כשם, שאין מצטרפות זו לזו עיסה מתוקה עם עיסה מלוחה ולא מקמח מלא עם של קמח רגיל, היינו, כשחלק מבני הבית מקפידים לאכול דווקא מן העשוי בקמח מלא.

ב. המשתמשות במקצפים [של המיקסר] לבחישת ולהכנת תערובות או קצפת חלבית, במידה והחומרים קרים, ניתן לשתוף מיד היטב, את המקצפים בעזרת ספוגית וסבון כלים במים פושרים - לא רותחים! ואפשר להשתמש בהם מיד להכנת תערובות לעוגות פרווה (בתנאי שלא עמדו המקצפים בכיור רטוב עם שיירי החלבי, במשך 24 שעות רצופות - "כבוש כמבושל") - שמעתי מהגאון רבי ישראל יעקב פישר זצ"ל.

ג. מחממים במהלך חג השבועות על גבי אותה ה"פלטה של שבת" או ה"בלעך", מאכלים חלביים וגם בשריים, יש להכין פיסת נייר אלומיניום חתוכה מערב החג, לכיסוי הפלטה מחדש, לקראת שבת. כמו כן, יש להקפיד שיהיו מאכלי החלב עטופים היטב והעטיפה נקייה ויבשה מבחוץ, שאין פליטה ובליעה אלא כשמבחוץ רטיבות.

פתיחת מוצרי חלב והפרדתם

יש לפתוח מערב שבועות שקיות חלב, לצאת ידי כל השיטות, שכחו, פותחים לאורך השקית במקום שאין אותיות בסכין או מספריים (כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו) דרך קלקול, ומעבירים את החלב לכלי או קנקן.

במקומות ציבוריים, שישנם הרבה שותים מהחלב, דעת מרן הגר"ש ז"א איערבך זצ"ל, שאם יוצקים את כל החלב וזורקים מיד את השקית - מותרת הפתיחה אפילו בפינה, פתח יפה, כשם שכבר התיר מרן החזון איש זצ"ל פתיחת שקיקי קפה או סוכר קטנים הנזרקים מיד - אפילו בפינה, בפתח יפה - שזה כקילוף ביצה או תפוז.

יש להפריד זוגות ורביעיות מעדנים וכדומה לפני החג, שיש סוברים שהפרדה בשבת ויו"ט הינה חיתוך לפי מידה, אחד מאבות המלאכות. ויש חולקים, ואם שכחו, יש להפרידם בעזרת סכין או מספריים שלא במקום החריץ אלא בצדו, דרך קלקול (שמעתי מהגאון רבי משה הלברשטם זצ"ל).

בגד לחג השבועות

לקראת מתן תורה יש ללבוש בגד מכובס ונאה כנאמר: "וכבסו

(מ"ב מ"ז, י"ג). ואמנם כן, הגר"ח קנייבסקי זצ"ל מביא בשמו של החזון איש זצ"ל, שאמר, שכל שינה שביום - אינה שנת קבע, ולכן יש להיזהר בבוקר הבא, לצאת ידי ברכות התורה מאחר (איש ישראל, בסופו תשובה ל).

מצוות חג השבועות

המעין ברמב"ם ובשולחן ערוך, מתפלא למצוא, שבזמן הזה, אין מצוות מיוחדות לחג השבועות, ואין אלא סימן קצר בשולחן ערוך, או"ח תצ"ד: "סדר תפלת חג השבועות", ותו לא?! בזמן שהיה בית המקדש, הקריבו שני הלחם מן התבואה החדשה והחלו בהבאת הביכורים שנמשכה מעצרת (שבועות) ועד החג (סוכות), אך בשונה מפסח וסוכות, אין לנו מצוות מסוימות לקיימן, ברגל זה, בשונה משאר הרגלים???

בארו המפרשים: ברגל זה, זכינו לקבל מתנה שאין לה שיעור ולא גבול - תורה ומצוות, פרד"ס התורה וכל מה שעתיד תלמיד לחדש וכו' ואי אפשר לבטא ולצמצם מתנה כה ענקית במצווה מסוימת, ועל כן, אין גם בתורתנו, ציון יום מסוים בו נתנה תורה, ורק הלכה כחכמים בברייתא בשבת פ"ח כי בו' בסיון ניתנה תורה, כלשון בעל "עקידת יצחק" פרשת אמור, שער ס"ז: "לפי שזיכרון התורה וקבלתה אינו לזמן מיוחד כשאר המועדים הנזכרים, רק מצוותה בכל יום ובכל עת ובכל שעה, דכתיב: "לא ימוש ספר התורה הזה מפיק, והגית בו יומם ולילה" (יהושע א, ח). ואכן, מברכים אנו בכל בוקר: "נותן התורה", נותן - הווה נמשך, "שבכל יום יהיו כחדשים בעיניכם, כאילו קיבלתם אותם היום מסיני".

חג השבועות

הדלקת הנרות: בירושלים ת"ו - 7:00 במרכז - 7:15 בצפון - 7:08

בכל יום טוב, שחל בחול, מן הדין, אפשרי להעביר אש ולהדליק הנרות כששבים מבית הכנסת, וכן נוהגות בעיקר, נשות עדות החסידים, אמנם, כנראה, מנהג זה בא מחו"ל שם תמיד ביו"ט שני אסור להקדים ולהדליק לפני הלילה (כמו גם אצלנו בליל שני של ר"ה) ולכן הנהיגו שגם ביום הראשון מדליקים בלילה, כדי שלא לטעות בין שני הימים,

אולם, בארץ ישראל, יש בכך כדי להטעות שעדיין אין יו"ט ומחללים היום, ובפרט הקטנים, (דעת הגרי"מ טיקוצינסקי זצ"ל בספר ארץ ישראל וכן דעת הגר"ע יוסף זצ"ל עפ"י הפמ"ג ר"ס מש"ז, ג' שם הגדולים" לחיד"א מערכת ו, ז' וש"ת רב פעלים ח"ד או"ח, כ"ג). ולמעשה, כל אחת נוהגת כמנהג עדתה ומשפחתה.

אמנם, בליל חג השבועות, נוהגות רבות, שמדליקות את נרות יום טוב, אך ורק, לאחר ששבים מבית הכנסת, סמוך לקידוש, לקיים "תמימות תהינה", כיון שתלה הכתוב זמן החג כשישלמו ז' שבועות, ביום החמישים, על כן גם הנשים, מאחרות את ההדלקה על ידי העברת אש, בסמוך לקידוש. לקבל את עיצומו של יום, ולברך "להדליק נר של יום טוב" בהגיע הזמן בשלימות

(בלוח א"י בשם הגרש"ז זלאטניק זצ"ל ראה ט"ז, השל"ה והגר"ח פלאגי סי' תצ"ד).

מכל מקום, כתב הגרש"ז אויערבך זצ"ל, שאף הנוהגות להדליק נרות יום טוב מבעוד יום, אף בשבועות יכולות לנהוג כן, ואינן צריכות להמתין עד הלילה, שאין חוששים ל"תמימות", אלא לעניין תפילת ערבית והקידוש (הליכות שלמה שבועות יב, ב).

הערה: מכל מקום, כיון שבכל שבת ויום טוב מצווה להוסיף מחול על הקודש, צריך לפרוש מעשיית מלאכה זמן ניכר קודם השקיעה (7:40) וראוי לומר בפה: "הריני מקבל[ת] עלי, תוספת יום טוב".

ברכת ההדלקה מברכים "להדליק נר של יום טוב" ויש המברכות ברכת שהחיינו (בנות אשכנז ובן איש חי) ויש שאינן מברכות ויוצאות בברכת שהחיינו ששומעות בקידוש (דעת הגר"ע יוסף זצ"ל וראה מ"ב רסג, ל).

תפילת ערבית

נהגו לאחר את תחילת תפילת ערבית של ליל חג השבועות, עד לאחר שכבר בוודאי צאת הכוכבים (8:16) משום "תמימות תהינה" (משנ"ב תחילת תצד עפ"י הט"ז ופמ"ג).

יש שכתבו, שחג השבועות "יום הדין על התורה", והקב"ה מזכה ביום זה, לכל אחד את חלקו בתורה (של"ה למסכת שבועות ד"ה חייב), על כן, נכון לכוון בתפילות, במיוחד כשמתפללים על לימוד תורה, ולומר "אהבת עולם" - בערבית ו"אהבה רבה" - בשחרית, בהתעוררות יתירה (קצור הלכות המועדים להגר"ש דבליצקי זצ"ל, ובספר יסוד ושורש העבודה שער ט פרק י).

סעודת ליל חג השבועות

אין לקדש ולאכול בליל שבועות אלא לאחר צאת הכוכבים (8:16), שנאמר: "תמימות תהינה", וכשמקדשים מבעוד יום, מחסרים את אותו המקצת ממ"ט ימי הספירה, ובפרט שבקידוש, כמו בתפילה אומרים: "את יום חג השבועות הזה" (שו"ע הרב שם, ב פמ"ג תצג, מש"ז, א של"ה ריש שבועות בשם הגאון מהר"ש מלובלין זצ"ל שקבל כן, מדורות שלפניו ו"דעת תורה" תצ"ד, א). אף נשים, שאינן חייבות בספירה, עליהן להמתין מלהתפלל ערבית ומלקדש עד שיגיע הלילה, שהרי תלה הכתוב את זמן החג כשישלמו שבעה שבועות תמימות (שו"ת להורות נתן ז, לא).

נשים המברכות "שהחיינו" בהדלקת הנר, תזוהרנה, לכתחילה, שלא לענות אמן על ברכת "שהחיינו" ששומעות בקידוש שהרי בשבועות אין מצוות אחרות שעליהן תחול הענייה. וממילא, עניית האמן, מהווה הפסק בין ברכת הגפן לטעימתן מן הכוס.

הערה: בברכת המוציא ב"לחם משנה" בליל יום טוב וביומו, בוצעים תחילה, את הלחם העליון (מ"א רע"ד, א)

מאכלי חלב בשבועות

נהגו לאכול מאכלי חלב בשבועות, יש לדעת, שאף אם רוצים

אמנם, כתב הר"י עמדין בסידורו אות י"ב: "מי שחושש בעצמו שאם יישאר ער וכו' יתנמנם, בתפילת שחרית, מוטב שישן מעט. ויש סמך לשנת שחרית בעצרת, במדרש שיר השירים א, נ"ו שבא הקב"ה ומצאם ישנים, והוצרך להעירם בקולות וברקים, ואם ישראל בשעת מתן תורה כך, על אחת כמה וכמה אנו יגעי הגלות שאין לנו עונש על זה, אדרבה, נקבל שכר טוב על זאת, אם הכוונה לשם שמים" וכן כתב הר"י מולכו בארחות יושר פי"ב: "ומיאנה הינחם נפשי במה שנהגו רבים, שעומדים בבית ד' בלילות בליל שבועות וכאור בוקר ממהרים להתפלל תפילה חטופה נים ולא נים וכו' ויותר טוב היה להם שישכבו במיטתם ושבע ילין וכמו השחר עלה, יכוון לקראת אלוקיו ויתפלל בכוונה שלא ייצא שכרו בהפסדו".

ובשו"ת שבט הלוי (י, מ"ט) כתב הגר"ש וואזנר זצ"ל: "אם יתפללו אחרי שניעורו כל הלילה, רובם ככולם אין תפילתם תפילה כלל, כי השינה מתגברת עליהם לדלג ושלא לכוון וגם חוטפים ורודפים, ובמאוחר אחר שינה, מתפללים במתינות ובכוונה רצויה, והעושה כן, יחפש שומר שיעיר אותו קודם זמן קריאת שמע ותפילה". הערה: מי שנהג להיות ער כל ליל שבועות ורוצה לחזור בו ממנהגו - צריך לעשות התרת נדרים בפני שלשה (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל).

תיקון ליל שבועות

יש נהגו לומר את "תיקון ליל שבועות" אשר תקנו גדולי עולם, כנזכר בשער הכוונות ובשל"ה שמקורם ממהר"מ קורדבירו והאריז"ל זי"ע. ואף שבחוק יעקב תצ"ד, א שהיודעים ללמוד ילמדו תורה שבעל פה [ש"ס ופוסקים] - גמרא וסדרי לימוד רגילים, וכך נהג מרן החזון איש (מנהגיו, אות י"א) וכדברי שו"ע הרב: "עיקר העסק יהיה בתורה שבע"פ". אמנם, הגאון החיד"א כתב ב"לב דוד", ל"א שאין לשנות ממנהג כל ישראל וללמוד רק תלמוד ופוסקים, דיש ללמוד, תחילה, דווקא בסדר התיקון, הבנוי והמיוסד על פי הסוד, וכן כתב ביסוד ושורש העבודה להיזהר ולקרוא בסדר שנדפס בתיקון ליל שבועות וכן נהג מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל לומר, תחילה, סדר ה"תיקון ליל שבועות" (שרשי מנהג אשכנז ח"ג עמ' 359).

הערה: בחור ישיבה, הרוצה ללמוד בליל שבועות את המסכת הנלמדת בישיבה, אין צריך לעשות התרת נדרים על מה שנהג עד כה לומר "תיקון ליל שבועות" (הגר"ח"פ שיינברג זצ"ל בקובץ המועדים ר"ה תתס"א)

נשים ובנות: שאינן צריכות לתיקון חטא העגל על כן אינן שייכות באמירת ה"תיקון ליל שבועות" (בן איש חי וישב, ושו"ת רב פעלים בסוד ישרים, ט). אמנם, אישה שספרה ספירת העומר כל הימים, אם תרצה, יכולה לאומרו מלבד תושבע"פ שבו (כף החיים תצ"ד, ה). וטוב יותר שתאמרנה תהילים - וכן תלמדנה עשרת הדברות ומגילת רות. ספר תהילים: נכון לקרוא בו כל היממה, כי הוא יום פטירת

לאכול בשבועות רק מאכלי חלב, לגברים חובה לאכול לפחות סעודה אחת בשרית, לקיים מצוות שמחת יום טוב - בבשר ויין. [כלשון הרמב"ם פ"ו מהלכות יום טוב: "והאנשים... אין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין" ולדעת הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל ויבדלח"ט הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א, אין די לעניין זה בבשר עוף, אלא צריך בשר בקר, דומיא דשלמי חגיגה. ואף שהבנות והנשים יכולות לאכול רק חלבי, כיון שכשאוכלים על אותו שולחן צריכים היכר וזהירות זה מזה, עדיף ביום זה לקיים כאיש אחד בלב אחד.

סעודה חלבית - יש לאוכלה, לכתחילה בלילה, כי סעודת היום חשובה יותר (ולגברים עדיף לקיים בה "שמחת יום טוב" בבשר) ואמנם כמובא בארחות רבנו ח"ב עמ' צ"ח מרן הסטייפלר זצ"ל אכל בלילה חלבי, באומרו שאכילת בשר שמן תפריע ללימוד הלילה. (אף, שיש שהעירו, שפעמים אכילת פשטיות ומיני מאכלי חלב עתירי שומנים וקלוריות, עלולים להכביד יותר על הלימוד, שהרי מצינו, כמה נרדמו משתייה ואכילת חלבי). וכן נהגו באכילת סעודה חלבית בלילה: החזון איש, הגר"י אברמסקי, הלבוש מרדכי וחתניו הגר"י סרנא והגר"מ חברוני, הגר"א קוטלר זצ"ל וכך נוהגים עד היום בליקווד. אמנם, יש אומרים, שמצווה לאכול בשר אף בליל יום טוב (דרכ"ת יו"ד ט, י"ט).

יש לציין, שלפי הטעם שהביא ה"משנה ברורה", שכשירדו וישבו מהר סיני התברר שאינם יכולים לאכול בכליהם, שאינם כשרים וטבולים, ובשרם לא נשחט ונמלח כדן, ועל כן, נאלצו לאכול מאכלי חלב (שמנת של פעם וכדומה), אם כן, מתאימה הסעודה בבוקר לאחר קריאת מעמד הר סיני, כשמתקיים "שובו לכם לאוהלכם".

הערה: לעניין מנהג אכילת מאכלי חלב רק ב"קידוש" שלאחר שחרית, והתחלת סעודת היום בחלבי - להלן.

אפשרות נוספת, כמבואר בדרכי תשובה, יו"ד פ"ט, י"ט: בחג השבועות מקילים להתחיל סעודה בחלבי ולאחר קינוח והדחה של הפה והידיים עוברים באותה סעודה לבשרי (בפת ובסכו"ם מתאימים) אף שבמשך ימות השנה נמנעים מכך. ובני אשכנז, לא יאכלו גבינות קשות ושמנות (מ 16% שומנים ומעלה), המחייבות, למנהגם, המתנת 6 שעות.

לימוד בליל שבועות

"תיכף אחר ברכת המזון, הולכים בזריזות לבית המדרש ללמוד תורה" (יסוד ושורש העבודה ט, י ועבודת הקודש להחיד"א כף אחת כ"ב)

מנהג ישראל להיות נעורים בליל שבועות ולומדים תורה כל הלילה - מג"א תצ"ד בשם הזהר פרשת אמור דף צ"ח והובא בבאר היטב, בתרגום: "חסידים הראשונים לא היו ישנים בלילה זה ועוסקים בתורה. ואומרים: בואו לנחול מורשה קדושה לנו ולבנינו בשני העולמות" ובכתבי האריז"ל: כל הלומד בלילה זה ונזהר מדברים בטלים, מובטח לו שלא יארע לו שום נזק כל השנה.

מברך אשר יצר אלא אם כן, התפנה לקראת השחר ועדיין לא חלפה חצי שעה (בא"ח) או לא עברו 72 דקות (הגר"ע יוסף זצ"ל עפ"י הריטב"א). בני אשכנז - מברכים אשר יצר כל בוקר, אפילו לא ישנו כלל ולא התפנו (שבח על תפקוד הגוף)

ברכות התורה

שולחן ערוך מז, יב: "אף אם למד בלילה, הלילה הולך אחר היום שעבר, ואינו צריך לחזור ולברך כל זמן שלא ישן" משנה ברורה, כח: ואם היה נעור כל הלילה יש אומרים [חיי אדם בשם הפר"ח והגר"א] דאין צריך לברך בבוקר, ויש אומרים [דרך החיים בשם מג"א וא"ר] דצריך לברך, וספק ברכות להקל. אך אם אפשר לו, יראה לשמוע ברכת התורה מאחר ויאמר לו, שיכוון להוציאו בברכות והוא יכוון לצאת, ויענה אמן, ויאמר אח"כ איזה פסוקים כדי שיהא נחשב לו במקום לימוד, או יכוון לצאת בברכת אהבה רבה וילמד מעט אחר שיסיים תפילתו".

הלכה למעשה: בני ספרד - אפילו לא ישנו כלל, מברכים כל ברכות השחר כולל ברכות התורה (מפני שהם על טבע העולם) פרט לברכת הנטילה כנ"ל. בני אשכנז - אם לא ישנו במשך הלילה במיטה "שנת קבע", [היינו, שפשט בגדיו, וישן לפחות חצי שעה - קצור שו"ע ס"ב, ס"ח] אינם יכולים לברך בעצמם: ברכות התורה, ועליהם לשמעם ממי שישן או מבן ספרד. אין להם ממי לשמוע - יכוונו בברכת אהבה רבה לפטור ברכות התורה וילמדו מעט לאחר עמידת שחרית. אישה אינה יכולה להוציא את האיש בברכות התורה - הכרעת ביאור הלכה מ"ז.

זמן ברכות התורה

בשו"ת מנחת פרי ליד"נ הגאון ישעיהו רוטנברג שליט"א א, א בשם מרן הגרש"ז זצ"ל: "מי שהיה ער כל הלילה, יכול להמשיך ללמוד עד שיזדמן מי שיוציאו בברכות התורה, שאין איסור מצד עצמו, ללמוד לפני ברכות התורה, רק הוא דין שהברכה תוקדם ללימוד", על כן, מי שאינו מוצא מי שיוציאו, יכול להמשיך ללמוד, עד שימצא, או עד שיתפלל שחרית, ויכוון ב"אהבה רבה וכו'" לצאת ידי ברכות התורה, וילמד מעט מיד אחרי התפילה, שהרי הוא אנוס בינתיים מלברך (שו"ת מנחת שלמה צו, א ודינים והנהגות חזון איש א, יב).

שתי עצות למי לא ישן כל ליל שבועות, לעניין ברכות התורה

א. כתב המשנ"ב מז, כו: "ואם היה ישן ביום [בערב שבועות] שנת קבע על מיטתו [היינו חצי שעה לפחות במטה - שע"ת ד, י קצוש"ע ב, יוכה"ח נה ועפ"י שו"ע הרב שם, ז], ובלילה שלאחריו היה נעור כל הלילה, פסק הגאון רבי עקיבא איגר, דבזה, לכולי עלמא צריך לברך בבוקר ברכות התורה". [והיינו, כמובן, אם לא התכוון ב"אהבת עולם" בערבית לצאת יד"ח הברכות]. ב. יכוון בברכות התורה של בוקר ערב שבועות שמתכוון לפטור רק עד הבוקר שלמחרת [בוקר חג השבועות], ואז יוכל לברך ברכות

דוד המלך ע"ה ואומרים יהי רצון של שבת ויו"ט (כף החיים תצ"ד בשם מורה באצבע, רכ"ו ומועד לכל חי ח, ל"א). ובמנהגי החיד"א, שנהג לסיים כל ספר תהילים בכל יום מימי שבועות, בחו"ל). לימוד תרי"ג מצוות: מנהג קדמונים לומר סדר תרי"ג מצוות (תשובת רבי נטרונאי גאון ואבודרהם עמ' רמז)

לימוד משניות: יש שכתבו שעפ"י הסוד אין ללמוד משניות בלילה זה וכן מנהג בני ספרד, ומנהג בני אשכנז שכן ללומדם. בני ספרד נוהגים לקרוא את סדר הלימוד מתוך ספר "קריאי מועד". ריקודים בשבועות: אעפ"י שאסרו חכמים לרקוד בשבת ויום טוב, מכל מקום, בהרבה בתי מדרש וישיבות ורקדים לכבודה של תורה, כמו שהתירו ריקודים בשמחת תורה, משום כבוד התורה (הליכות שלמה י"ב, י"ד).

היה ער כל הלילה ומעונין לישן לפני תפילת שחרית

אם כבר הגיע מחצית השעה שלפני עלות השחר - 3:47 עליו למנות "שומר" שיערינו לקראת זמן התפילה (שו"ת בנין עולם א, א). ואם אינו מוצא שומר, אפשר להקל ולישן, שאם לאו, רובם אינם מתפללים, במצב זה, כהוגן.

זמני הבוקר והיום בשבועות תשפ"ג

עלות השחר: 3:50 (אשכנז) 4:12 (ספרד) נץ החמה: 5:36
חצות היום: 12:36 מנחה גדולה: 1:11 שקיעה: 7:40

נטילת שחרית וברכתה ללומדים כל הלילה

שולחן ערוך ד, י"ג: "אם היה נעור כל הלילה, יש להסתפק אם צריך ליטול ידיו שחרית וכו' וברמ"א: ויטלם בלא ברכה". וכתב המשנה ברורה, ל: "יש מהאחרונים שחולקים על הכרעת הרמ"א בזה, וסוברים דצריך לברך, ויש מסכימים עמו, וכל זה בלא עשה צרכיו, אבל אם עשה צרכיו קודם התפילה, או הטיל מים ושפשף, הסכמת האחרונים, שצריך ליטול ידיו ולברך, וכן נכון לעשות לכתחילה. שאז לכולי עלמא יתחייב לברך "על נטילת ידיים" ו"אשר יצר" וכן הדין לטובל במקווה, לפני התפילה יכול לאחר מכן, ליטול ידיו, ולברך על הנטילה (חק יעקב תצ"ד, א) והעיר מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל: "היינו דווקא בעשה צרכיו - יברך, ולא מהני נגיעה במקומות המכוסים בלבד". מנהג בני ספרד אם לא ישנו חצי שעה במיטה "שנת קבע" - נוטלים אחרי עלות השחר בלי ברכה או שומעים הברכה ממי שישן.

זמן ברכת נטילת ידיים למי שמברכה

בשולחן ערוך הרב ד, י"ג: "אם היה נעור כל הלילה, צריך ליטול ידיו מיד כשיאיר היום" ושמעתי ממרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל, שאין צריך לדקדק בזמן המדויק של עלות השחר, אלא לפני התפילה נוטלים. וכן נהג החזון איש זצ"ל.

ברכת אשר יצר

מי שלא ישן כלל ואף לא התפנה עם בוקר: לבני ספרד - אין

התורה בעצמו לכל הדעות (שו"ת קרן לדוד, נט ובלוח לא"י בשם האדר"ת).

ישן במשך ליל שבועות שנת קבע במיטה

ההולך לישן במיטתו, חצי שעה בתחילת הלילה וקם לאמירת תיקון ולימוד הלילה: אם אין בדעתו לשוב ולישן במשך הלילה - יברך ברכות התורה (פמ"ג מז א"א יד וכה"ח שם, כט). בדעתו לישן שוב שנת קבע קודם עלות השחר - כשמברך אחר השינה הראשונה, יכוון שלא לפטור בברכות התורה, אלא עד השינה השנייה, ואז בקומו מהשינה השנייה, יברך שוב ברכות התורה בעצמו (שו"ת מהרש"ם ג, שלז).

המתנמנם באמצע קריאת שמע, ואינו יודע היכן אוחז? אם אינו זוכר שאמר "שמע ישראל וגו'" בכוונה - חוזר לראש. זוכר שאמר שמע וגו' בכוונה, אך אינו זוכר היכן עומד? יחזור לתחילת הפסוק שאינו זוכר אם אמרו כהוגן. בתפילת לחש, התנמנם ואינו יודע היכן אוחז? חוזר לתחילת הברכה שמסופק אם אמרה כהוגן, ולא נאמר בזה "ספק ברכות להקל", כיון שברכות התפילה מעכבות זו את זו, וממה נפשך, היכן שיתחיל יהא ספק ברכה לבטלה, וכל שיש ספק באמצע התפילה - צריך להתפלל באופן שבוודאי יצא ידי חובתו (משנ"ב ס"ד, ז והוראת החזו"א והגרי"ש אלישיב זצ"ל וכן הוכיח ב"אור לציון" ד, פ"ו מהב"י סי' ס"ד).

אמירת הלל

אומרים "הלל שלם", והמדלג מילה, או אמר מילה בטעות באופן שיש בו שינוי משמעות - צריך לחזור ולקרוא משם והלאה עד סוף ההלל (שער הציון תפח, ב). בנות ספרד אומרות את ההלל באמירת הברכות - בלא שם ומלכות. בדיעבד, אפשר לומר את ההלל עד שקיעת החמה, שנאמר בהלל: "ממזרח שמש ועד מבואו מהולל שם ד".

ישן בבוקר שבועות, לאחר עלות השחר, לפני שהתפלל שחרית

צריך שומר שיעוררו לשחרית - מכל מקום, יכול לברך ברכות התורה, בעצמו. ובמנהגי חת"ס שכן נהגו בישיבתו, לאחר הלימוד לביל שבועות, יצאו ידי חובה בשמיעה מאחר, בכוונה שלא לצאת אלא עד שישנו לאחר שחרית, ובקומם משנת קבע, ברכו בעצמם.

ברכות השחר

בני ספרד - מברכים כל ברכות השחר בעצמם אפילו לא ישנו כלל בלילה [פרט לברכת על נטילת ידיים, ואשר יצר - במידה ולא התפנו] בני אשכנז - אם לא ישנו לפחות חצי שעה במיטה במשך הלילה, אינם מברכים בעצמם 5 ברכות, שלשת ברכות התורה, ברכת אלוקי נשמה וברכת המעביר שינה מעיני, ולעניין ברכות אלוקי נשמה והמעביר שינה - כאמור, לכתחילה יש לשמעם מאחר שישן (משנ"ב מ"ו, כ"ד). אין מי שיוציאנו, המברכם לעצמו, יש לו על מי שיסמוך (ברכי יוסף, י"ב ערוך השלחן, י"ג כף החיים, כ"ט ועוד).

בקהילות אשכנז קוראים בציבור מגילת רות לפני הוצאת ספר תורה. ומה שמקדימים קריאתה לקריאה בתורה וכן נוהגים בקריאת מגילת שיר השירים בשבת חוה"מ פסח, לפני שקוראים בתורה, ואין חוששים ל"תדיר ושאינו תדיר - תדיר קודם, מפני שקריאת רות, רק מצד המנהג, ומקדימים קריאתה משום חביבותה, מה שאין כן במגילת אסתר בפורים בבוקר, שהיא חובה, מקדימים קריאת התורה משום "תדיר" - מרן הגרש"ז זצ"ל בספר שמירת שבת כהלכתה נח, הערה קו. ומנהג בני ספרד לקרוא ספר רות בסדר התיקון ב"קריאי מועד" שבלילה.

ברכת הציצית

מי שאינו מתעטף בטלית גדול לא יברך על הטלית קטן ברכת "על מצוות ציצית", אלא אם כן, מחליף טלית קטן אחר, או ייקח מחברו טלית גדול במתנה על מנת להחזיר, ומתעטף, ומברך. או יבקש ממי שמתעטף בטלית גדול, שיכוון להוציא, וינשק ציציות הטלית קטן.

הקוראים רות מתוך קלף, מברכים "על מקרא מגילה" ו"שהחינו" (לבוש ת"צ, ה מעשה רב, קע"ה וכן נהג החזון איש זצ"ל). ויש שתמה על שמברכים "שהחינו", שהרי זו כחובת ציבור בדומה למפטיר? ולמעשה, מברכים, וטוב שילבש הקורא בגד חדש, ויכוון בברכת "שהחינו" של הקריאה גם על הבגד (הגרי"ש אלישיב זצ"ל בהלכות חג בחג עמ' קל"ה).

תפילת שחרית

הכול הולך אחר חיתום הלילה - על כן, אף מי שזכה לעסוק בתורה כל הלילה, יזדרז לאזור חיל להתפלל שחרית בהתעוררות ובכוונה. בברכת אהבה רבה כשיאמר "ובנו בחרת" יכוון, שהוא מתן תורה, וכשיאמר "קרבתנו מלכנו" יזכור מעמד הר סיני (מג"א ס, ב). וקריאת שמע יאמר בקול רם בדקדוקיה וכוונותיה, יען כי בקריאת שמע רמוזים עשרת הדברות. וב"עזרת אבותינו" יאמר בקול רם: "אשרי איש שישמע למצוותך ותורתך ודברך ישים על ליבו" (מועד לכל חי ח, כ"ח ובחיד"א ובפלא יועץ).

יחיד שלא שמע חלק מקריאת רות, או שהתפלל במקום שאין קוראים מתוך מגילה כשירה - אין צריך ללכת לשומעה מן הקלף בציבור (הוראת הגרי"ש אלישיב זצ"ל בהלכות חג בחג). ואין חיוב על היחיד, כשאין מניין עשרה, לקוראה מן הקלף (פעולת שכיר על מעשה רב, קע"ה בשם הגר"א).

קריאת התורה

בפתיחת ארון הקודש אומרים "ג' מדות - ג' פעמים, ותפילת ריבונו של עולם" (שע"ת תפ"ח בשם האריז"ל בשער הכוונות), שכל הימים הטובים ימי דין - גמ' ר"ה ט"ז ע"א: "בארבעה פרקים

הנשמה, כנאמר: "כפר לעמך ישראל" - אלו החיים "אשר פדית" - אלו המתים. ויש לתת את הצדקה מיד למחרת יו"ט, השנה לאחר השבת (מנהג בעל תרומת הדשן), ויש הנותנים לצדקה כבר בערב יו"ט, ובשעת ה"יזכור" אומרים: "בעבור שנתתי לצדקה בעבורם".

הערה: ההולך לישן אחרי עלות השחר, אינו אומר ק"ש שעל המיטה, ובוודאי לא המפיל וכו' (באור הלכה רל"ט).

קידוש לאחר התפילה

יש נוהגים לאכול מאכלי חלב בחג השבועות רק בקידוש שאחר התפילה בשחרית, ויוצאים בזה ידי מנהג אכילת מאכלי חלב, ומאוחר יותר אוכלים סעודה בשרית (ראה דרכ"ת שם, לוח א"י ומנהג הישיבות). ובני אשכנז יזהרו מלאכול גבינות קשות ושמן, כדלהלן, אמנם, לדעת הרמ"א שטעם המנהג לאכילת גם חלב וגם בשר, שהאוכל סעודה חלבית ובשרית אי אפשר לאוכלם באותו הלחם וצריך לשני לחמים, ובזה מתקיים זכר ל"שני הלחם" שהקריבו בשבועות. ואם כן, אולי אין די לטעם זה, בעוגות חלביות בלבד.

דיני הברכה על סוגי עוגות הגבינה

1. עוגות או עוגיות מבצק שמרים, פריך או עלים הממולאות בגבינה ובכלל זה, עוגות שבסיון פירורי בצק או ביסקוויטים ונאפו יחד בתנור, אף אם שכבת הגבינה עבה וגדולה, אם שכבת הבצק ניכרת לעצמה ונועדה ליהנות מטעמה, בנוסף לטעם הגבינה - הברכה "בורא מיני מזונות" בלבד (משנ"ב קס"ח, מ"ד).
2. משטח בצק או עוגה בחושה [- טורט, שיש, לעקאך או רולדה] שנאפו בתנור, ולאחר הוצאתם הוספה להם שיכבה ניכרת של גבינה או שמנת מתוקה - מברכים עליהן שתי ברכות: "בורא מיני מזונות" ו"שהכול". ובכלל זה, עוגת "קרם שניט" [נפוליון], רולדה, פחזנית או "משולש" ביסקוויטים טעימים, שמולאו בשכבה עבה של גבינה או שמנת [לא רק מריחה דקה על הטורט או הרולדה] - מברכים עליהם 2 ברכות, "מזונות" ו"שהכול".
[והעירני חתני הרה"ג מאיר דב פוקס שליט"א, שיתכן שרולדה ופחזניות, אף שהמילוי שבתוכם עבה וניכר לעצמו, מכל מקום, כיון שהבצק והגבינה כרוכים ועוטפים ומעורבים זה בזה, אף שלא נאפו יחד בתנור, לכאורה, אינם שונים מכל תערובת שיש בה אפילו מיעוט דגן, שמברכים רק "בורא מיני מזונות" בלבד. בשונה מעוגה שהוסיפו עליה מחוץ לתנור שכבה עבה של גבינה וכדומה, או גביע גלידה שטעים לעצמו, או ביסקוויטים עבים שביניהם גלידה, שאזי דינם כ"דובשנים שעליהם מרקחת" ומברכים 2 ברכות - ראה שו"ע רי"ב, ז]. ולענ"ד נראה, שרולדה הממולאת בשכבה עבה מאוד של שמנת, יש לברך שתי ברכות, שהרי לא נאפו יחד בתנור, וכל אחד מהם יכול להיאכל בנפרד, אלא שנעים וטעים לחברם, ומכל מקום, לא הפסידו שניהם את ברכתם - העטיפה והמילוי.

נידון העולם וכו', ולכן אומרים י"ג מדות, "כי אמירתם מעוררת רחמים גדולים בעולמות העליונים, וזכירתם סגולה גדולה לכפרת עוונות" (שולחן הקריאה ב, י"ז). ולאחר אמירת י"ג מדות, מוציאים ספר התורה ואומרים "ברוך שמיא וכו'" (קונטרס מנהגי ביהכ"נ חזו"א [לדרמן] ה, ד). ובמט"א ר"ה שאומרים י"ג המדות לאחר הוצאת הספרים. קוראים לכהן, ואחר שעלה, פותחים את הספר לראות את מקום הקריאה, ולפני ברכת הכהן על התורה, מכסים את הספר במעילו, ואומרים בני אשכנז "אקדמות מילין" (משנ"ב תצ"ד, ב וסידור היעב"ץ).

הערה: טעה הכהן וברך על התורה ושכחו לומר "אקדמות", אם נזכרו לפני שברך הלוי, יאמרו ה"אקדמות" (הגריש"א זצ"ל קובץ מבקשי תורה גליון נב).

קריאת עשרת הדברות

לרמב"ם בתשובתו בהוצאת פריימן, סי רס"ג - אסור לעמוד בעת קריאתם שלא יאמרו, חלילה, רק זה קיבל משה מסיני. כשם שלא תיקנו לומר בכל בוקר, בתפילת שחרית, עשרת הדברות, ורק במקדש נהגו הכהנים לאמרם בכל בוקר, כדברי הגמרא: מפני המינים והכופרים, שיאמרו, חלילה, שרק זאת קיבל משה בסיני. נעמדו הקהל - אין להישאר לשבת בין העומדים (חיד"א בשו"ת טוב עין י) בפרט שלדעת הרבה פוסקים, היום, שידועים כולם, שקמים רק זכר למעמד בהר סיני שם נאמר "ויתייצבו בתחתית ההר", מותר לעמוד (אגרות משה או"ח ד, כ"ב ושולחן שלמה א, י"ב, ל וג, י"ב, ח). וטוב יותר להיעמד לפני שמגיעים לתחילת קריאת הדברות.
מכבדים תלמיד חכם, רב או גדול הדור לעלייה של "עשרת הדברות" (כף החיים רפב, כח ובסידור היעב"ץ שבועות, ז). וקוראים את הדברות ב"טעם העליון" - שסוף כל דיבור הוא סוף פסוק.

סגולה גדולה לרפואה

כשם שבעת מתן תורה התרפאו כל החולים שבכלל ישראל, כמו כן, בכל שנה בחג השבועות בעת שקוראים מעמד הר סיני, היה חוזר ואומר מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל שהוא זמן מסוגל המתחדש בכל שנה, לבקש על חולים ר"ל שיתרפאו ברפואה שלימה. ועל כן, יש העושים "מי שברך" לחולים, תיכף לאחר שסיים העולה לברך הברכה האחרונה על קריאת עשרת הדברות (ספר הנהגות רבינו עמ' רל"ט).
ההפטרה: ביחזקאל ב"מעשה מרכבה" ונוהגים לקרוא למפטיר לגדול וחכם, ועומדים בזמן קריאתה (משנ"ב תצד, ד חק יעקב ובאה"ט).

הזכרת נשמות - "יזכור"

יכולים להזכיר נשמות גם ביחידות - "גשר החיים להגרימ"ט זצ"ל ועיקר העילוי לנשמת הנפטרים, בנתינת צדקה, לעילוי

גרמים בודדים בלבד מן הקמח, מכל מקום, כלשון הפוסקים: "כיון שהביצים השוקולד והשמן וכו' באים להטעים את הקמח ולהכשירו - נחשבים אף הם כמו הקמח. כיון שבלולה היטב מנהג העולם לברך "על המחיה" אפילו אכלו רק "כזית" מן העוגה. ובספר "הליכות ברכות" לגרי"א מלכה שליט"א די"ק מדברי הפוסקים, והוסיף "ולכתחילה טוב להיזהר שיהיה במה שאכלו מהעוגה, קמח בשיעור כזית, והוא בערך 70 גרם מהעוגה) [לגר"ע יוסף זצ"ל שיטה מיוחדת בזה, שרק אם הקמח שיטית מכלל התערובת רק אז מברכים "על המחיה" ובספר "הליכות ברכות" שם, עמ' קנ"ו האריך להוכיח שלא נהגו כן.

זמן סעודת היום

מנהג העולם, שהמתפללים כוונתיקין, בשובם מבית הכנסת מקדשים ואוכלים מזונות כנ"ל והולכים לישון. ורק לאחר כמה שעות קמים משנתם ונוטלים ובוצעים לסעודת היום. ולמעשה, נכון להתחיל בסעודת היום קודם חצות היום (12:40), שעי"ק סעודת שבת ויום טוב - לפני חצות היום (ב"ח של"ד, א ערוך השולחן רפ"ח והוראת הגר"ח קנייבסקי זצ"ל ב"דולה ומשקה" עמ' קצ"ט). סיום סעודת החג - יש להשתדל לסיים את סעודת יום שבועות עד שעה עשירית (4:06) כדי לאכול סעודת ליל שבת לתיאבון.

יסודות הלכות יום טוב

מה בין יום טוב לבין שבת?

א. התירו עשיית מלאכות שלצורך "אוכל נפש". ב. התירו טלטול מרשות לרשות, לצורך (אף כשאינן שם עירוב). ג. החמירו חכמים באיסור "מוקצה" ביום טוב יותר מאשר בשבת.

א. צורך אוכל נפש

התירו לעשות מלאכות לצורך האכילה ביום טוב עצמו [לא ליום טוב השני בחו"ל, או בראש השנה ליום השני, ורק מיו"ט לשבת התירו ע"י עירובי תבשילין], כנפסק בשו"ע תק"ו עפ"י הירושלמי, היינו המלאכות שמלישה ואילך [כגון: הכנת טחינה, אינסטנט פודינג, דייסות, ג'לי, קצפת ריץ' וכדומה], אבל אסרו מלאכות שנעשות לימים רבים, כגון: קצירה, קטיפת פירות, תלישת ירקות מהקרקע, סחיטה, ניפוי קמח, והתירו טחינה ובורר בתנאים מסוימים כדלהלן.

קילוף וחיתוך - התירו לקלוף ירקות ופירות אפילו במקלף [ידיני], מותר לקצוץ ירק דק דק, אבל אסור לעשות צורות מיוחדות בירק או בפרי, אפילו ביו"ט [גמבה בצורת שופר, לוחות הברית - בשבועות, צפרדע - בפסח. כמו כן גם ביום טוב כשרוצים למלוח יותר משתי חתיכות ירק, יש להקדים ולשפוך שמן לימון או חומץ [שזו פעולה שלימים רבים - כבישה והחמצת ירקות]. ובכלל זה, העיריני מו"ר הגר"ש זצ"ל שאסור לפזר סוכר על כל פרי, שרגילים לעבדו ולשווקו כקונפיטורה או בשימורים כגון, על

עוגה המורכבת מגבינה, ומערבים בגבינה קמח דגן, אם מטרת הוספת הקמח, לעבות את נפח העוגה או להגביה בלבד, היינו "לדבק", אף שמורגש באכילה גם כן, טעם הקמח - ברכתה "שהכול" בלבד. והוא הדין, כשבתחתית הגבינה שכבה דקה מאד של בצק שמטרתה רק להוות בסיס ומצע לגבינה שמעליה ברכת העוגה "שהכול" בלבד. [אמנם, כשהשכבה התחתונה דקה, אבל האוכל, לאחר שאכל תחילה את כל הגבינה מלמעלה, וכשהגיע לשכבת הבצק הדקה, מעוניין לאוכלה - עליו לברך גם כן על הבצק, והיה ראוי לו להתחיל ולברך על הבצק תחילה - ראה שו"ע רי"ב, א ומשנ"ב קס"ח, מ"ו]

הייתה כמות הקמח רוב על הגבינה, נחלקו הפוסקים אם בטל הקמח, שהרי בעיקרו בא "לדבק", אך כיון שהוא הרוב וממיני דגן שמא ייחשב לעיקר, ולמעשה אין זה מצוי ועדיף להימנע מלהכין עוגת גבינה שהקמח שהוסף בה, יותר מהגבינה (ראה שער הציון ר"ח, י"ג).

הערה: הקובע האם הדגן נועד ל"טעם" או "לדבק" - מי אשר הכין את העוגה, וכשאי אפשר לברר, בדרך כלל, קמח הניתן בתחתית העוגה והוא ניכר לעצמו - נועד לתת טעם ומברכים רק "מזונות" וקמח המעורב בגוף העוגה - נועד לדבק" ומברכים רק "שהכול" (הגר"נ קרליץ זצ"ל "חוט שני" ברכות עמ' ר"ה).

"ברכה אחרונה"

כל העוגות שמברכים עליהם "בורא מיני מזונות" או גם "בורא מיני מזונות" הרי שלעניין ברכה אחרונה, יש לבדוק אם אכלו מחלק הבצק [- המזונות] כזית [כ 30 גרם] תוך כדי אכילת פרס [4 דקות לרוב הדעות] - ואזי מברכים "על המחיה" ואם ברכו ברכה ראשונה גם על הגבינה [באופנים הנ"ל] - מברכים גם כן, "בורא נפשות", אין בחלק הבצק "כזית" מצטרף חלק הבצק לשיעור הגבינה, לברכת "בורא נפשות". כלשון מו"ר הגר"ש זצ"ל אוערבו זצ"ל בהסכמתו לספר "מקור הברכה": "וגם אעיר את כת"ר, שהאוכל כרוכית, בצק דק העוטף הגבינה או תפוחי העץ (שטורדל), אף שכיון שהבצק ניכר וניתן לטעם, מברכים תחילה רק "מיני מזונות", אבל כשסיים ולא אכל מחלק הבצק כזית, מצרפים אותו לשיעור לברכת "בורא נפשות" וכן דעת הגר"ע יוסף זצ"ל.

עוגת גבינה שעירבו בה קמח דגן, למטרת נתינת טעם ומורגש טעם הקמח באכילה שברכתה הראשונה מזונות, לדעת רוב הפוסקים רק אם אכלו בוודאי מן הקמח כזית ב"אכילת פרס" מברכים "על המחיה", ואם לאו - מברכים רק "בורא נפשות". (ראה שו"ע ר"ח, ט ביאור הגר"א, דרך החיים, שערי תשובה וכן פסקו מ"ב שם, מ"ג וכה"ח, נ"ג - נ"ד)

הערה: בזאת עוגת גבינה שונה מכל שאר עוגות בחושות היטב עם שמן ביצים וסוכר, [טורט, לקעך, "כושית" "שיש"'] שלדעת המשנ"ב ר"ח, מ"ח עפ"י החיי אדם והחזו"א מעיקר הדין יש לברך "על המחיה" על כזית מהעוגה, אף שבפועל אכל כמה

תותי - שדה (בדוקים!). אבל מותר פיזור סוכר על חצי אשכולית (זהו רק פרי אחד).

טחינה - כל שאפשר לטחון מערב יו"ט והדבר לא יתקלקל או יפוג טעמו, יש להקדים את טחינתו לערב יו"ט [כגון גזר חי כרוב וכדומה], אבל כל שייפוג טעמו אפילו במקצת אם ייטחן לפני החג [כגון בצל, שום, בננות, תפוחי עץ, חזרת וכדומה, מותר לטחון ביום טוב אף בעזרת כלי המיוחד לכך [קוצץ ידני, מגררת ("פומפיה") כותש שום או מועך פיר"ה]. כמו כן, אף בדברים שיכלו להכין מעי"ט ושכחו או לא הספיקו וצריך להם, מותר לטחנם בשינוי, על גבי מפה ולא לתוך קערה, או להחזיק המגררת בשיפוע, שלא כשימוש הרגיל. דברים שאינם גידולי קרקע [ביצים, טונה ודגים, עוף או בשר וכדומה], אם היו מוכנים מערב יום טוב, ולא טחננו, מותר לטחונם ביום טוב בכל כלי - בשינוי. ואם בושלו ביום טוב - מותר לטחנם ביום טוב בכל כלי שאינו חשמלי, לכתחילה, אף בלא שינוי.

ברירה - ביום טוב כשיש קצת פסולת בין האוכל (כמה קליפות יחידות של ביצים או אגוזים בין הביצים או האגוזים) - מותר להוציא הפסולת, כל שהדבר ימהר יותר את האכילה (מ"ב תקי, י ושו"ע הרב שם). יש המתיר, להוציא קצת עצמות מדגים או עוף, שיש בזה פחות טרחה, ואי אפשר לברור מערב יו"ט כי יפסידו צורת המנה (תשובת הגרי"ש אלישיב זצ"ל בספר הזיכרון מבקשי תורה עמ' רב) כמו כן, ביום טוב, מותר להשתמש אף בכלי, ואף לברור ליותר מאוחר באותו יום. ומכל מקום, פרפר או נייר שנפל לכוס, יש להוציא עם מעט אוכל (מ"ב תקו, יב) ולחזו"א וכף החיים עם קצת יותר אוכל ממה שצריך רק בשביל להוציא את הנופל - ככל גדרי ההלכה בשבת. משקה שאפשר לסנן מערב יו"ט ולא יפוג טעמו, אסור לסנן במסננת אלא בשינוי, לכן מסננים מיץ תפוזים רק בכלי שאין דרך להשתמש בו בחול (מ"ב תקי).

מיון כלים ובגדים: אף שיש שכתב, שלא התירו בורר ביו"ט אלא באוכלין מטעם אוכל נפש (הגר"נ קרליץ זצ"ל בחוט שני עמ' קכו) מגדולי הפוסקים התירו לברור דברים אלו ביו"ט לצורך היום [כיון שאין הדרך לברור אותם אלא ליום זה] ואף שאינו אוכל נפש, מתוך שהותרה וכו' (שו"ת שבט הלוי י, עט ובספר הלכות חג בחג בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל).

בישול - מותר לבשל לאפות לצלות ולטגן על אש דלוקה או שהדליקה ביו"ט על ידי העברת אש, מאש שכבר דולקת (מבלי לכבות הגפרור, ומותר להעביר באיזה צד של הגפרור שרוצים). רצוי להרחיק לפני יו"ט מן השטח את ה"מצת החשמלי". ותמיד כדאי להעביר אש לשלהבת, כשהכפתור במצב נמוך מותר להגדיל להבה אבל אסור להנמיכה, אלא אם כן, כשהלהבה הגבוהה במשך הבישול, עלולה לגרום לשריפת האוכל או לחריכתו, אך לא כאשר רק קצת ייחרך או יישרף, או קצת יתאדו המים. כשיש צורך להנמיך, ויש אפשרות להעביר אש ללהבה יותר קטנה: לדעת המשנה ברורה והגר"ש ז"א אוערבו זצ"ל עדיף להדליק את הלהבה הנוספת מלהנמיך את הגבוהה! מאידך

לדעת הגר"מ פיינשטיין (אגר"מ או"ח א,קטו) ולדעת הגר"ע יוסף זצ"ל (הובא בשש"כ יג, י) מותר להנמיך הגבוהה!.

כיבוי אסור אפילו בסגירת ברז הגז הראשי שבחצר! התירו רק גרם כיבוי על ידי הנחת כלי עם מים (עם ביצה קפה, תה, סוכר) וממתנים עד שיגלוש, וסוגרים את הכפתור בשינוי, וצריך לשנות מעט מן המתבשל.

המשתמשים ב"חגז" יחברוהו לכפתור הגז שבכיריים לפני שמדליקים את הלהבה, כי כשכבר האש דולקת, החיבור של ה"חגז" כמוהו כ"גרם כיבוי באש עצמה" שאסור למשנ"ב, לכתחילה, אף לאשכנזים. על כן, עפ"י הדין שלפנינו, שגרם כיבוי בנר עצמו - אסור, על כן אף שביום טוב מותר ללחוץ על לחצנים של "שעון שבת שהאור יידלק מוקדם יותר, אך אסור כדי שייכבה מוקדם יותר - "גרם כיבוי בנר"! שימוש בתנור חשמלי מותר ביום טוב, רק אם הופעל מלפני יום טוב או על ידי שעון שבת, בתנאי שהתנור במצב "שבת" שאין שום השפעה לפתיחת הדלת או סגירתה על הבערה או כיבוי בזמן השימוש. המכשירים החשמליים חובה שיהיו ביו"ט במצב סטטי. כל שינוי בפיקוד חשמלי: הבערה, כיבוי, בונה וסותר.

הדלקת להבה ביום טוב בכיריים עם חיישן בטיחות

בכיריים של גז, מחויבים כיום על פי התקן, להתקין שסתום בטחון, שמטרתו לכבות את ברז הגז, אם משום מה, הלהבה כבתה. וזהו מעשהו: כידוע, המדליק להבת גז, לוחץ פנימה את הכפתור הקבוע בפאנל הכיריים, ומאפשר זרימת גז לראש המבער. זרימת הגז מתאפשרת ע"י פתיחת שסתום קפיצי בדחיפת האדם, בצידו החדש, מותקן חיישן חום דו-מתכתי ליד הלהבה, ויש לו תכונה פיסיקאלית לייצר זרם חשמלי זעיר, כתוצאה מחימום שתי מתכות השונות זו מזו, זרם חשמל זעיר זה, דיו להחזיק את השסתום במצב "פתוח" כנגד הקפיץ השואף לסגרו בכל עת. אם הלהבה כבתה, החיישן מתחיל להתקרר ולאחר כ 5 שניות (!) החיישן מפסיק לייצר חשמל, או אז, נסגר השסתום בכוח קפיץ רגיל, בהעדר זרם חשמלי שדיו להחזיקו פתוח.

השאלה המתבקשת: האם ישנה כאן בעיה הלכתית בעצם הבערת הלהבה, שכן באותה הפעולה, האדם מחמם חיישן, המייצר כוח חשמלי זעיר המחזיק את השסתום פתוח? היש כאן, אסור "בונה", "מכה בפטיש" או "מוליד זרם" שדנו בהם בהפעלת כל מכשיר חשמלי.

לקראת חגי תשרי תשע"א העלו ראשי מכון "צומת", את השאלה בפני ארבעה מגדולי הפוסקים: הרה"ג רבי יהושע נויבירט והרה"ג רבי זלמן נחמיה גולדברג זצ"ל, ויבדלח"ט הרה"ג רבי אשר וייס והרה"ג רבי אביגדור נבנצל שליט"א וכולם פסקו להתיר, מהנימוקים הבאים:

א. המדליק את הלהבה מתכוון להבערה ולבישול. חימום החיישן ויצירת הכוח החשמלי היא תוצאת לוואי, היכולה להיחשב לכל היותר "פסיק רישא" (בדרבנן?) דניחא ליה. ב.

עיון בתפריט

יש המכניות לעצמן רשימה, מה תגשנה בכל סעודה, ביו"ט ובשבת, ומה יש להוציא מהמקפיה והמקרר, ומתי, ולמבואר בשולחן ערוך ש"ז, י"ב אסור לקרוא רשימה כזו בשבת ויום טוב, שמא יבוא למחוק או להוסיף על הרשימה, ועוד, שיבוא לקרוא גם בשטרי הדיוטות (חשבונות ורשימות שאינן מותרות לקריאה בשבת ויום טוב (משנ"ב שם, מ"ז), להלן כמה אפשרויות להיעזר ברשימה כזו, על פי ההלכה: 1. מותר לעיין בחטף, רק כדי להיזכר, ללא עיון ברשימה (שלחן שלמה שם, בשולי הגליון ס"ק ו). 2. לבקש מאחר, שאין בסמכותו לבצע שינויים ברשימה, שהוא יעיין במקומה, שאין חשש שישנה, וגם לא יבוא לקרוא בשטרי הדיוטות, כי הדבר לצורך סעודת יום טוב (הגר"נ קרליץ זצ"ל באיל משולש שטרי הדיוטות ג, הערה ל"ה). 3. יש מתירים כשהרשימה עטופה ב"לימינציה", או שתלויה במרומי המקרר או הקיר.. ואין ניתן לשנות בה. וכן לקרוא שנים ביחד.

רחיצה לכבוד שבת

אף שביו"ט ניתן להשתמש במכשירים לחימום מים הפועלים מעצמם (בוילר חשמלי מופעל בשעון שבת, דוד שמש) פרט למכשיר "יונקרס" מחמם-מהיר ע"י להבת גז, המופעל עם פתיחת ברז המים החמים, שלפני כל שבת ויו"ט חובה לנתקו. מכל מקום, גם ביום טוב אין לרחוץ את רוב הגוף בבת אחת (ובשימוש בידית ה"טוש" במקלחת, נחשב תמיד כמיעוט הגוף - דעת הגר"מ פיינשטיין זצ"ל) וכמובן, שאין להשתמש אלא בסבון נוזלי ולהיזהר מסחיטת שיער. היינו, שמותר רק ל"טפח", דהיינו, להצמיד את המגבת לשיער, והמים היוצאים, נספגים מיד במגבת, ולדברי "בן איש חי", יש לכרוך את המגבת סביב השער כטורבן. ובכל אופן, אין למשוך את המים מן השער כלפי חוץ [יש לגברים להיזהר בכך גם כן, בשיער הזקן והפאות, בכל שבת ויו"ט]. ויש להיזהר שלא לבוא לידי סחיטת המגבת, או תלייתה לייבוש במקום ובדרך שתולים ביום חול.

ניקוי הבית לכבוד שבת

אסור להדיח ריצפת חדר שלם בשבת ויו"ט אף לא בשפיכת מים וחומר נוזלי (בלא סמרטוט) וגריפתם במגב. אכן, אם ישנו כתם מקומי - מותר לנקות באותו מקום בלבד כנ"ל. ובור ניקוז שברצפה שיש לו מכסה אין לפתחו אלא כשיש לו בית אחיזה. (שו"ע שח, י). וכשיש בפתח הבור, רשת - גורפים כרגיל.

הערה חשובה לעניין הוספת מים למיחם השבת

יש להרתיח את המים שמוסיפים למיחם לשבת, עד לכדי רתיחה גמורה בטרם יוכנסו למיחם שבת (שבמצב שבת), שאם לא כן, ב"מצב שבת", אין פעולת הרתיחה, ורק נשמר חום המים, ואם כן המים שהוסיפו לא יגיעו לידי רתיחה לפני שבת, ואסור יהיה להוציא בשבת אף לא כוס אחת, כי כתוצאה מהוצאת

יצירת הכוח החשמלי היא בדרך ה"גרמא", מנקודת המבט של פעולת האדם. כתוצאה מהתחממות שתי המתכות השונות היוצרות את הכוח החשמלי הזעיר, וגם אם "אשו משום חציו" היינו האש עצמה, אך התחממות המתכות ויצירת החשמל הנגרר מכך, אינם "חציו" אלא "גרמא". ג. לדעות רבות, אין אסור "בונה" ו"מכה בפטיש" במעגל חשמלי אלא "מוליד" בלבד, ולעניין מוליד אין אסור כשנעשה ממילא, ומותר לכתחילה, כעין מה ששינונו (שבת נ"א ע"ב) "אין מרזקין לא את השלג ולא את הברד בשבת בשביל שיזובו מימיו, אבל נותן הוא לתוך הכוס או לתוך הקערה ואינו חושש", שאינו מוליד מים במישרין. ד. חזי לאיצטרופי להיתרא, שבעיקר, המדובר בצורך ועונג יום טוב, ואוכל נפש, ובפרט כאמור, כשאין מנוס על פי החוק והתקן משימוש בהתקן בטיחותי זה. אף שבנימוק זה בלבד, אין להתיר "מכה בפטיש". וראה תשובת הגר"ש גלבר שליט"א סוף מ"ב "דרשו" חלק ה'.

ב. הוצאה מרשות לרשות

מותרת בין לצרכי אכילה, לצורך מצוה או כלים לשימוש בהם היום, וכן מוציאים קטן לרשות הרבים כדי לטייל עמו (שמחה להורים ושמחה לילד) וכן מותר בעגלה (אך יש אומרים שיש לרוקן מהעגלה כל מה שלא צריך ליו"ט). שולחן ערוך תקי"ח ומשנה ברורה: "אף על פי שהותרה הוצאה לצורך, מכל מקום לא יישא אדם משאות גדולים כדרך שבחול, אלא ישנה, כגון יין לא בסל או בקופה אלא על כתפו אחד או שנים שמוכח שהוא לצורך יום טוב. אא"כ לצורך אורחים. וכל האיסור במקום הילוך רבים, אבל מזווית לזווית או מבית לבית באותה חצר - מותר, שלא להרבות בהילוך.

ג. מוקצה

חששו חכמים, כיון שיום טוב נראה בעיני בני אדם קל יותר בהלכותיו מיום השבת, והחמירו בכמה נושאים בהלכות מוקצה, יותר מאשר בשבת: שולחן ערוך סי' תצ"ה ומשנה ברורה א. כל דבר שאמנם ראוי למאכל בהמה, (במקום שמצויות בהמות), שבשבת אינו מוקצה ומותר בטלטול, ביום טוב אם הקליפות או הגרעינים וכן מאכל שהתקלקל ביום טוב כל שאינם ראויים למאכל אדם הינם מוקצה ואסורים בטלטול.

ב. התירו טלטול מוקצה לצורך אוכל נפש, כגון שיירי גחלים או נרות כדי לבשל או להדליק בהעברת אש, הסרת אבן שעל גבי חבית לשתות מהחבית [ולכתחילה, אם אפשר לטלטלם כלאחר יד או מהצד - עדיף לעשות כן - ביה"ל תרלח, ד"ה וביו"ט]. אבל אסרו לאכול מוקצה או להשתמש בו, כגון: ביצה שנולדה ביום טוב, שארית שמן שבנר שהודלק לכבוד יום טוב, כמו כן, אסרו להשתמש באבן (מוקצה מחמת גופו) כדי לפצח בה אגוז. וכן חמץ שנמצא ביום טוב של פסת, אסור לטלטלו אפילו כדי לבערו או לשרפו במקומו.

"להדליק נר של שבת ויום טוב" - יוצא בנוסח בעלת הבית, שגם יום טוב נקרא שבת (דעת מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל בספר יו"ט שני כהלכתו ח, הערה נ"א).
ההפטרה: "ויהי איש אחד וגו'" (שופטים י"ג). אין אומרים אב הרחמים, ולא צדקתך וגו'. אבות פרק א
מוצאי שבת: ירושלים - 8:18 מרכז - 8:21 צפון 8:22-
ר"ת - 8:53

תשלומין כל שבעה

מי שלא עלה לרגל, ובימינו, לא בא לפני שריד בית מקדשנו בחג עצמו, יש לו תשלומין כל שבעה עפ"י הרמב"ם חגיגה א,א. ולהקבלת פני רבו יש תשלומין כל שבעה - מהרי"ל דסקין קו"א,ג,א,ג, וחתן ביום חופתו מתענה בימי ההשלמה - מג"א תקע"ג, א. ואכן, אין אומרים תחנון ולא וידוי עד י"ב בסיון ועד בכלל.

מים, כמות השארית שקטנה - ממחרת להתבשל, אף שלא תגיע לרתיחה, כאמור, אבל אסור לקדם חימום מים, כי כמוהו כבישול. וכל פעולה הגורמת לחימום יתר למים שטרם הגיעו לכדי רתיחה ממש, לפני שבת, הרי היא בגדר איסור בישול בשבת. האפשרויות למעשה: או למלא לקראת יום טוב את המיחם ממש עד המקסימום. או ביום טוב להרתיח על כיריים מים עד לרתיחה ואז להוסיפם למיחם לקראת שבת.

ואמנם, בכל ערב שבת, כשמרתיחים את המים שבמיחם, אין לסמוך על קולות, אלא יש לפתוח המכסה ולוודא שאכן המים רתחו לגמרי, ואז להעביר את הכפתור ל"מצב שבת"

שבת פרשת "נשא" - אסרו חג

הדלקת הנרות: ירושלים - 7:01 מרכז - 7:16 צפון - 7:09
בן חור"ל המתארח אצל בני א"י: אף שלאורח ברכת הנר

**"אחר שלקחתי לעצמי שתי כוסות תה עם נענע,
העפתי מבט קצר לעבר הגמרא שהיתה פתוחה
אצל היושב לידי, לראות מה זה, מה כתוב שם,
עד אז לא ראיתי גמרא מחיי, ואז..... זה קרה...."**

מתן תורה אליבא דהרב אורי זוהר זצ"ל

המחנכים, אחר ששמע שבלב לאחים מחזירים בתשובה נערים דרך הדף גמרא, לא דרך סמינרים לא דרך שכנועים, רק דרך דף גמרא, ושיטה זו ענינה מאד את המחנכים באמריקה אחר ששמעו על ההצלחה כאן בארץ להשיב לב בנים אל אבותם בדרך זו. בדרך לשדה התעופה התקשרתי לר' אורי זצ"ל, ובקשתי ממנו שיתן לי חומר לדרשה שאני אמור לשאת בפני אלפי המחנכים באמריקה, ואמר לי ר' אורי 'אתה יודע מה הרגע בו חזרתי בתשובה? הקשר עם הרב זילברמן? לא! השכנועים בסמינרים? לא! הביקורים במרכזי התורה? לא! הרגע בו החלטתי ללבוש כיפה? לא! בהחלט כל אחד נתן את שלו, אבל הרגע היה רגע אחד גדול ועצום, זה היה אחרי שכבר התחלתי להתפלל ולשמור קצת על מנהגי היהדות, והלכתי ברחוב בתל אביב והגיע זמן מנחה, ונכנסתי לבית כנסת הקרוב ואחר תפילת מנחה התישבנו כולם לשמוע שיעור גמרא מהרב, ואז הכינו לכולם תה עם נענע, והריח הענג עלה באפי, ככה באמצע החורף תה חם עם נענע, אז התישבת גם אני, ואחר שלקחתי לעצמי שתי כוסות תה עם נענע, העפתי מבט קצר לעבר הגמרא שהיתה פתוחה אצל היושב לידי, לראות מה זה מה כתוב שם, עד אז לא ראיתי גמרא מחיי, ואז..... זה קרה, הסתכלתי על המילים הקדושות וקבלתי אור חזק, מיד התחברתי למילים מיד התחברתי לאותיות והלב שלי התמלא בתחושה של אור של שמחה משהו שלא הרגשתי עד אז.....

הרב בנימין בירנצוויג

כנינוס זכרון לרגל מלאת השנה לפטירתו של הרב אורי זוהר צוק"ל שנערך בבית הכנסת בו למד והתפלל במשך שנים רבות, בשכונת רוממה בירושלים, דיבר נרגשות ידיו ושותפו למפעל קירוב הלבבות של לב לאחים הרב אליעזר סורוצקין שליט"א והביא מעשי הוד שזכה לראות אצל ר' אורי זצ"ל.
סיפר הרב סורוצקין שבאחת הנסיעות שלו עם ר' אורי למען לב לאחים, הם ישבו ולמדו במטוס דף היומי במסכת עבודה זרה, ואז שאל ר' אורי מתי עם ישראל קיבלו את התורה, והוא אמר לו בו' סיון או בו' סיון לפי השיטות... ואז אמר ר' אורי, האמת לא זה ולא זה, את תחילת קבלת התורה קבלו ישראל בזמן אחר, והביא מה שהגמרא אומרת בעבודה זרה, על הפסוק "ואת הנפש אשר עשו בחרן", ומביא התרגום על הפסוק "דשעביד נפשיהו לאורייתא!"

**זהו זמן קבלת התורה הראשון של כלל ישראל זעק ר' אורי!
הזמן ששעבדו נפשם לתורה, זה קבלת התורה באמת! הדרך
הטובה ביותר להחזיר אנשים בתשובה, זה דרך הדף גמרא! החלטת
השעבוד לתורה!**

ואז הוסיף לספר הרב סורוצקין המשך לדברים מנסיעה נוספת שהוא נסע לכינוס תורה ומסורה שהתקיים בארה"ב לאלפי מחנכים, הוא סיפר שהגר"א שווי זצ"ל הזמינו לדבר שם בפני

קבלת עשיית מצוות התורה ופרטיהם, ו'נשמע' היינו הכניסה לברית עם הקב"ה שנעשו כלל ישראל קשורים ענובים ותפוסים בו'. ומדבריו שקיום התורה הוא חלק מהברית עם הקב"ה וברית היינו 'קשורים ענובים ותפוסים בו!' בלי חיבור של קשירה עניבה ותפיסה בתורה, חסר מקינם התורה אצלנו!

חיבור לתורה היינו - להיות קשורים בה בכל עת וזמן, שמחשבתנו וכל הגיונו יהיה בתורה הקדושה! שנהיה משועבדים לתורה הקדושה!

זה הרגע בו חזרתי בתשובה, כשאותיות דף הגמרא האירו את נשמתי לראשונה בחיי!

הדרך היחידה והטובה ביותר להחזיר יהודים בתשובה זה דרך דף הגמרא, חזר ר' אורי על משנתו ללא סוף, וזכה בשנות חיי המלאות להחזיר רבות מאד בתשובה דרך דף הגמרא! קבלת התורה באמת בלבו של כל יהודי, זה במה שמשעבד עצמו לתורה, שמשעבד דרכי חיי לתורה הקדושה.

הובא בחידושי הגר"ז על התורה, על מה שאמרו ישראל במעמד קבלת התורה "נעשה ונשמע", וביאר 'ש'נעשה' היינו

אדם שקובע עתים לתורה, הרי זה לא נחשב כאילו למד רק אותה השעה, אלא מחשבים את זה ככלל הידוע ש'כל קבוע כמחצה על מחצה דמי', כך שמחשבים לו כאילו הוא למד חמישים אחוז של היום!

לקראת חג קבלת התורה; שיחה נלהבת עם ראה"כ הרה"ג שמואל יעקב לנדאו שליט"א דומ"צ בקהילת חסידי בעלזא-בית שמש

הידוע ש'כל קבוע כמחצה על מחצה דמי', כה שמחשבים לו כאילו הוא למד חמישים אחוז של היום.

על פניו, הדבר אינו מובן בכלל. איזה שייכות יש בין 'קבוע' של 'כל קבוע כמחצה על מחצה' לעניין 'קבוע' של קביעות עתים?! אכן הדבר פשוט מאוד, ממשיך הוא בלהב, אדם הרוצה להצליח בקביעות עתים לתורה. לא יכול לתפוס עצמו רק בתשע בערב; אה, אני צריך ללכת לקביעות עתים...

זה כבר מאוחר מדי. הרבה לפני כן צריך לזכור את זה. בכל חישוב ותכנון סדר היום צריך לקחת את זה בחשבון ולזכור מראש מה התכניות להיום; יש חתונה או בר מצוה וכדומה, אז צריך לחשב מראש. רגע! על חשבון של מה ומי.

כמו שכל אחד יודע שאם מגיע סעודת ברית על חשבון הזמן שהוא צריך ללכת לקחת את הילדים מהגן, אז מחשבים מראש מה יהיה, מי יקח את הילדים. כל דבר שמתנגש עם סדר היום הרגיל, תיכף חושבים, מה יהיה עם זה, ומה יקרה עם זה. כך מי שקובע עתים לתורה ברצינות ובעקביות, הדבר משפיע וניכר על כל סדר יומו לטובה ולתורה.

ממילא מסיים הרב בחינות את התירוץ הבהיר; מובן מאד דברי בעל הפלאה ז"ל. כי הרי במציאות נעשה כל שעות היום והלילה משועבדים עבור התורה, על כן הקובע שעה קבועה לתורה, מחשבים לו כמחצה על מחצה, כאילו אכן כל יום ישב חצי מהיום ולמד.

כדוגמא מעשית, מוסיף הרב ומציין; מגיע אחד ועושה הרשמה לקורס, יכול להיות שחייבים ללכת. אבל האם שאלת אותו: אולי אפשר להעביר את זה לשעה אחרת שלא יפריע לך לשיעור/ חברותא היומית!?

הרה"ח אהרן כהן

בימים אלו פרוס היום הגדול הגיע חשוק ונחשק לחושק ונחשוק ושמחו שמים וארץ (לשון האור החיים' הק' בפרשת יתרו) יום 'קבלת התורה' כשכל לב יהודי מתלהב להתחזק בלימוד תורתנו הקדושה וליכות לידיעתה. פנינו לשיחה מיוחדת עם הרה"ג שמואל יעקב לנדאו שליט"א דומ"צ וראש כולל דחסידי בעלזא בעיר בית שמש המפורסם בדרשותיו הנלהבות ובהדרכתו הברורה, לשמוע ולהשכיל בחשיבות לימוד התורה ובדרכים ליכות להתחבר לתורתנו הקדושה.

הרבה נקודות מועלים ונשמעים סביב החובה והזכות לקבוע עתים לתורה לצד מצוות ידיעת התורה, לתועלת הציבור נשמח ללבן את העניין ולשמוע את הגישה הנכונה לכל העניין?

בראש ובראשונה, מקדים הוא ואומר ברגש. אני נזכר עכשיו ב'חתם סופר' מטלטל; בפרשת המועדות, כתוב שני פעמים אלה מועדי ה' מקראי קודש, אלה הם מועדי. מבאר החת"ס, שיש שני סוגי מועדים, יש מועדי השנה כמו 'חג הסוכות' וכדומה. אמנם עיקר המועדים שנתן ה' לישראל הם המועדים שהיהודי עושה בעצמו כל יום ע"י שלומד תורה, זהו עיקר המועדים, יום שאדם שומר על קביעתו ועוסק בתורה, אז הוא עושה מזה מועד וזהו עיקר המועדים. וזהו הביאור 'אלה מועדי ה' מקראי קודש אשר תקראו אתם במועדים', 'אל תקרי אותם אלא אתם', אדם שיושב ולומד תורה הוא מהפך את היום למועד.

זאת ועוד מתלהט הרב כשקולו מתגבר והולך, ידוע האימרא בשם בעל הפלאה ז"ל, שאדם שקובע עתים לתורה, הרי זה לא נחשב כאילו למד רק אותה השעה, אלא מחשבים את זה ככלל

ברוך השם, ישאל יהודי, אני מקפיד מאוד על לימוד של לפחות שעה ביום, אך מה המעלה של לימוד מלווה בתכנית מוגדרת או מסגרת מבחנים?

המציאות בתחום העסקי מוכיחה ש'עובד-שכיר' לוקח הרבה יותר חופש-ימי מחלה' מעובד 'עצמאי'. והסיבה הוא פשוטה, ממשיך הרב. שכיר עם כל מסירותו, כל יום שיש לו אונס, הוא לא חייב לבוא. אבל עצמאי יודע שאם הוא לא יבוא אין מי שיעמוד בחנות. אז לא משנה כל כך, האם הוא זכאי ל'ימי מחלה' או לא. אין ברירה, הוא מתאמץ ומגיע, הרי זה העסק שלו. החנות שלו. הרווחים שלו.

לענייננו. משלים הרב את התשובה. בן אדם שניגש ללימוד התורה כמו שכיר שהוא מחויב כל יום ללמוד סכום שעות קצוב להשי"ת, אז קורה וישנה הטענה של אונס רחמנא פטריה, וכשמתחילים בסברא משכנעת זו, בדרך כלל, די מהר, שוב יהיה 'אונס רחמנא פטריה' ושוב, ושוב.

אבל, מתלהט הרב כשהוא מטעים; כשאדם לומד אדעתא דנפשיה וכל הזמן עושה חשבון; רגע. איפוא אני אחז בתכנית? כמה אני כבר מוכן למבחן? ממילא הוא לא כל כך מהר יותר. כי הכל זה הרווח האישי שלו. הוא ידאג כבר כל הזמן שיצליח להמשיך להתקדם לעבר היעד אותו קצב לעצמו.

כל פעם כשמסיימים לכבוש פרק או מסכת וכדומה, מטעים הרב ומציין; כדאי לשבת ולהחדיר לעצמנו את הזכייה הגדולה; 'שישו מעי', אה רכשתי לעצמי עוד משהו, עוד דף גמרא, עוד שני דפים, למדתי פרק גמרא, אני בקי בו, אני שולט בו, אני בקי בו ישר והפוך, הפרק הזה זה שלי.

אני נזכר עכשיו בסיפור. היה אחד שיש לו תכנית מסודרת ללימוד בכל יום, ואז התקרב לערב פסח, והתחיל לחשוב, מה יהיה. ואז, כך הוא סיפר לי. הוא עשה חשבון, מתי מתחיל הלחץ של ערב פסח, ולהפתעתו קלט; שבעצם כל בהבדל בין יום רגיל לערב פסח הוא רק משעה תשע ואילך, שמאז כבר צריך לסיים אכילת חמץ וכו'. נו! א"כ הרי יש לו מחמש עד שבע שתי שעות יפות ללמוד, ובהם למד כמו כל יום רגיל, הויות דאביי ורבא.

אשריו ואשרי חלקו!

הרב מזדרז כבר להעביר את אחד משיעוריו הקבועים בבית מדרש 'יד כהן' בקרית בעלזא בבית שמש; **לסיום, מה ירצה הרב שליט"א להעביר לקוראים החשובים?**

בכל זמן אפשר להתחזק בקביעות עתים לתורה ואף להצטרף ללימוד בתכנית או במסגרת מבחנים, דבר שמוכח בשטח שכמועיל מאוד ומדרכן. אך בהחלט נראה שכעת כשעומדים ביום הגדול שבשנה, יום קבלת התורה, כדאי ומומלץ לכל אחד באשר הוא לבחור ולהצטרף לאחד ממבחר התכניות או מסגרות הלימוד המתאים עבורו, ובעזרת השם יתברך, נזכה כולנו לקבל את התורה בשתי ידיים, ללמוד, לשמור ולעשות.

שלחית תגובות לכותב המאמר,
כתבו לי: a0533185209@gmail.com

כמה היית מפציר ומבקש לשנות, באם זה היה בזמן שצריך לקחת את הילדים מהצהרון. באם מישהו חשב על זה, והתשובה הייתה בחיוב, שאין ברירה, אז אולי נשב ונדון 'להלכה למעשה' מה לעשות.

המציאות מוכיחה, מטעים הוא וממשיך, אלו האנשים העומדים ומצליחים ללמוד כסדר באופן קבוע ועקבי הם אלו שהכניסו את זה בשיקולי ה'סדר היום'. בכל מקרה של יציאה מהשגרה או בשינוי מהרגיל, מתכננים הם מיד; היום בערב יש... מה יהיה עם הלימוד הקבוע... ואז או שמוצאים אפשרות ללימוד כרגיל וללכת לפני או אחרי וכדומה, או באפשריות של 'אין ברירה', משלימים הם את זה כבר בבוקר, או בערב וכדומה.

מהו הסוד להצליח באמת לשמור על קביעות עתים לתורה בעקביות? מבקשים אנו לשמוע מהרב המשמש גם כמגיד שיעור 'דף היומי' וותיק.

יש שני אופנים איך שכן אדם ניגש ללימוד התורה. פורס הרב שליט"א את משנתו הסדורה. יש אחד שמעוניין ללמוד, והוא אפילו רציני בעניין, הוא מברר ומצטרף לשיעור ומשתדל 'באמת' לבוא בכל יום, אבל, מה לעשות, הוא בסך הכל בן-אדם, וקורה ויש שמחה או אירוע וכדומה ואז הרי הוא אונס...

אך הסוג השני, זה שמצליח באמת, הוא זה שהחליט מראש. לא משנה, כן יכול, לא יכול, אני יבוא ללמוד. ואם אני לא אוכל להגיע אני חייב להשלים את זה. אני חייב לקבוע עתים לתורה ללא חוכמות!.

חז"ל אומרים, ממשיך הרב בלהב, יזיף ביממא ופרע בליליא, זהו הפתרון הגדול שהאדם יהיה לו זמן ללמוד. למה?!, כי באם הוא החליט שהוא חייב ללמוד כל יום כך וכך עמודים או דפים וכדו', ואם לא - הוא חייב להשלים את זה, ברגע שזה כך, שהוא יודע שהוא יצטרך לשבת מאוחר בלילה ולהשלים את זה, ממילא כבר נופלים רוב המניעות, ולא יבטל כל כך מהר את סדריו.

הרב ממחיש בחיך בדוגמא מהשטח. מה הוא השיעור שצריך לשבת ב'בר מצוה'? שעה או חמש דקות? תלוי, האם לאדם יש מה לעשות עם זמנו או לא. אם ישיבה אצל הבר מצוה שעה שלימה תעלה לו מחיר שיהיה חייב לשבת אחר כך שעה שלימה ולהתייגע לבד על הגמרא, אזי חמש דקות יספיקו לו, וילמד כרגיל עם החברותא או השיעור, אבל אם לא. מה יגרום לו שלא יישב ויתעכב...

השי"ת שולח לנו 'משלים' גשמיים שנלמד מזה לעולם הרוחני. מתלהב הדומ"צ שליט"א. כך שכיום כל אחד יכול להבין את זה בקלות. בשנים האחרונות פרח מאוד מושג ה'מצ'ינג' וה'יעדים'. קודם מחליטים על סכום היעד שחייבים להשיג, ואז אתה כבר חייב להגיע ליעד, ולעבור את זה. וזה גורם לך שאכן בסוף תגיע ליעד או לכל הפחות לקרוב ליעד... כך גם בלימוד התורה, חייבים לבחור ולהחליט מה התכנית שלי, ואז בסייעתא דשמיא מצליחים.

**בחלומותיי הגרועים ביותר לא פיללתי לתגובתו. הרופא
עצר את הליכתו והתפרץ לעברי בזעם: "חצוף שכמוך! הסר
תרבות!" זעקותיו הרעידו את הפרוזדור, וכמה עוברים ושבים
העיפו לעברנו מבטים סקרניים. הרופא עדיין לא נרגע: "איך
אתה מעז לפנות אלי כך במסדר רון?! איך מתבייש?!...!"**

עידון המידות על ידי התורה

הכלה ומשפחתה אינם יודעים כיצד להתייחס לעניין - סיימתי - והם מוכנים לשלם ככל שידרש עבור חוות דעתו. הפרופסור הקשיב וכשסיימתי שאל בקצרה: "לשם מה באת כעת?"

ראיתי בכך מעין הסכמה מצדו לעזור לי. שלפתי את המסמך הרפואי מכיס, פתחתי אותו לפניו, וכשראיתי שאינו פונה לעברו, בקשתי בעדינות שיואיל בטובו להעיף בו מבט ולחוות את דעתו. בחלומותיי הגרועים ביותר לא פיללתי לתגובתו.

הרופא עצר את הליכתו והתפרץ לעברי בזעם: "חצוף שכמוך! פרא אדם! חסר תרבות!"

גרוננו האדים. זעקותיו הרעידו את הפרוזדור, וכמה עוברים ושבים העיפו לעברנו מבטים סקרניים.

הרופא עדיין לא נרגע: "איך אתה מעז לפנות אלי כך במסדרון?! איך מתבייש?!...!"

"אבל, אדוני" - השתדלתי לשמור על קור רוחי למרות הסיטואציה המביכה - "ניסיתי לקבוע פגישה דרך אחת משלושת המזכירות, ולא הצלחתי. מדובר בעניין דחוף ביותר שחייב הכרעה מיידית."

הפרופסור מאן להירגע, וכשהערכתי שהסיכויים להרגיע אותו אפסיים, הסתובבתי ופניתי ללכת כלעומת שבאתי.

כשהייתי בקצה הפרוזדור שמעתי את קריאתו: "בוא הנה לרגע!"

נעצרתי במקומי. מן הסתם הוא התרכך מעט, וכעת יסכים לענות - סברתי לתומי. בצעדים מאוששים חזרתי על עקבותיי, וכשעמדתי שוב לפניו הושטתי לעברו את הדף.

הפרופסור האדים בין רגע וכמעט לקה בשבץ מוחי בו במקום: "שלא תעז להראות לי את המסמך!... רצייתי רק לשאול אותך שאלה."

נעצרתי והלה המשיך: אם היית בא לישיבה וניגש לשאול את ראש הישיבה שלך שאלה בתלמוד תוך כדי שהוא הולך בפרוזדור, האם הוא היה מסתכל עליך בכלל?!

בבת אחת התמלאתי ברחמים על היצור האומלל שמולי. פרופסור גאה שמתאמץ לרדוף אחר הכבוד.

"פרופסור נכבד" - לא הצלחתי להתאפק עוד - "חבל שלא זכית להכיר את גדולי ישראל. הם היו קשובים לכל שאלה של ילד קטן שתפס אותם ברחוב..."

בכח התורה לעדן ולזכך את מידות האדם. גם אדם שמצד מידותיו וטבעיו מתנהג באופן בלתי ראוי, או אדם שנתוני הסביבה שלו הטמיעו בו הרגלים מגונים, נעשה לאיש אחר מכח לימוד התורה, ולא ניתן כלל להשוות בינו לבין אדם אחר במצבו, אשר לא זכה לאור באור התורה.

בצהרי אחד הימים צלצל הטלפון בביתי. מעבר לקו פנה אלי מנהל מוסד לבנות וסיפר לי כי בשעה טובה ומוצלחת עומדת אחת הבנות הלומדת אצלו לבוא באותו ערב בברית האירוסין עם בן תורה ירא ה'.

שמעתי מיד בנימת קולו כי דבר מה טורד את מנוחתו, והוא אינו רגוע מן השידוך הזה. עד מהרה התבררה לי הסיבה לכך:

אמש יידע החתן את כלתו, כי בעבר סבל ממחלת לב, ובמשך מספר חודשים פרפר בין מוות לחיים. לבסוף הבריא לחלוטין וכיום אינו סובל ממאומה. בידו מסמך רפואי המאשר עובדה זו. מלכתחילה לא רצה לדבר, אך לאחר שהבין כי הרבנים שיבואו לאירוסין ישיחו אודות הנס שנעשה לו לפני שנים, החליט להקדים ולספר בעצמו.

נקל להבין שבני משפחה הכלה נלחצו מאד. הם לא ידעו מה לעשות, ופנו למנהל המוסד שבו לומדת בתם כדי להיוועץ עמו. המנהל שאינו יודע לקרוא מסמך רפואי, התקשר אלי לבקש את עזרתי.

המקרה נגע ללבי. מאחר וגם אני איני יודע איך קוראים מסמך רפואי, פניתי לאחד מעסקני הרפואה הידועים בירושלים. הלה חקר את פרטי המקרה, ולבסוף נתן לי את שמו של פרופסור בכיר ביותר. התקשרתי מיד, אך לא הצלחתי להשיגו. בכל פעם נענית על ידי אחת משלושת מזכירותיו כי הוא עסוק ביותר.

לאחר שחלפה מחצית השעה בניסיונות סרק, החלטתי לעשות מעשה. עליתי על מונית ונסעתי אל בית החולים, בתקווה שאצליח לאתר אותו שם בקלות. הגעתי לשם, והנה חלף על פני רופא שנראה כפרופסור. הצצתי אל תג הזיהוי שבחלוקו, והנה הפלא ופלא - זהו הרופא שאותו אני מחפש! יד ההשגחה זימנה אותי אלי!

נגשתי אליו ביראת כבוד וסיפרתי לו כי אני זקוק לו. מדוע? - שאל הפרופסור תוך כדי שהוא ממשיך ללכת. הצטרפתי לצעידה ובינתיים סיפרתי על החתן והכלה העומדים לבוא הערב בברית האירוסין, ועל המידע שהתברר רק אתמול.

לדעת כיצד מרפאים את הילד שלו. כשהשיחה התארכה הצצת לעבר השעון. ברגעים אלו ממש מתפתלת משפחת הכלה בייסורים. הכלה אינה יודעת אם תהיה הערב כלה או לא.

חשתי אי נעימות גדולה, אך התערבתי בהרצאתו: "סלח לי, אדוני, אך מדובר כאן בבחור שכבר הבריא, אני זקוק לתשובה קצרה וחד משמעית - האם יש ממה לחשוש בעתיד? האם נכון שהוא כרגע ככל האדם?"

נימה של תרעומת השתרבבה לקולו: "האינך חושב שלכלה מגיע לדעת את כל הפרטים הללו?! נניח שאני עונה לך שהוא בריא, והאירוסין נחגגים, אבל הכלה נכנסת לדמיונות, ובכל בוקר היא קמה בבהלה לבדוק אם בעלה נושם או שמא חלילה חזרה מחלתו מן העבר לתקוף אותו..."

שתקתי - הצדק היה עמו. הוא סיים עוד שניים-שלושה משפטים, ולבסוף קבע: "הבחור בריא לחלוטין ואין שום סיבה לחשוש!"

הודיתי לו מקרב לבי, ובטרם סיימתי את השיחה, הוספתי: "אדוני הפרופסור, אני מעריץ אותך ואת היחס שלך".

השתררה שתיקה קצרה, ואחריה נשמע קולו: "אני מבין למה אתה מתכוון, ורוצה אני לומר לך כי יש סיבה להתנהגותי השונה מן הרופאים האחרים. בצעירותי למדתי בישיבה, וכאשר עזבתי לטובת לימודי רפואה הבטחתי, שלא יעבור עלי יום בלי לימוד דף גמרא. זה מה ששומר עלי עד היום!"

הוא נפרד ממני לשלום, ובעיני נצצו דמעות התרגשות. מדהים היה להיווכח בפעם השנייה ליום זה, עד כמה מעדנת התורה את מדותיו של האדם!

(רבי פנחס ארלנגר שליט"א - דורש טוב ספירת העומר)

הפרופסור הפנה לי את גבו והלך. יצאתי גם אני ומחשבות געגוע הציפו אותי. נזכרתי בימי צעירותי, כשלמדתי בישיבת 'קול תורה' שבה הרביץ תורה רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל.

כמה פעמים הטרדנו את ראש הישיבה בשאלות נעורים? ממרחק השנים התקשיתי לזכור זאת, אבל ידעתי בבירור שמעולם לא ראיתי אצלו קוצר רוח או חוסר סבלנות. תמיד היה משיב לנו במאור פנים, ומיישב את שאלותינו בטוב טעם ודעת. נזכרתי כי בימי זקנותו, כאשר בחורי הישיבה המבוגרים לא הניחו לאף בחור צעיר לגשת ולהטרידו בשאלות, ידענו כי הזמן היחיד שבו ניתן לתפוס את ראש הישיבה ולהתבשם מגדולתו ומקומת הענק שבו, היה ברדתו במדרגות, או בלכתו במסדרון...

שבתי הביתה ויצרתי קשר עם אותו עסקן רפואי. סיפרתי לו את קורותיי ועל כך שלא הצלחתי להיעזר בפרופסור הנכבד. על אתר הפנה אותי לפרופסור אחר והורה לי להתקשר למרפאתו. הייתי מלא חשש כשהתקשרתי, כבר היטבתי לדעת מה אני צפוי לעבור.

מעבר לקו ענתה לי מזכירה, שמעה את בקשתי, ותוך רגע שמעתי צליל חיוג אל הפרופסור. התפלאתי, אך כשענה לי מעבר לקו קול אדיב במיוחד והתעניין לרצוני, הבנתי כי הפעם נכונה לי חוויה מסוג אחר.

הוא האזין לשאלה בקשב רב, ולאחר מכן אמר: "ברגעים אלו ממש אני יוצא לביתי. שלח את המסמך לביתי, לפקס שמספרו... כשאגיע בעוד שעה אעיין בו ואענה לך מיד".

מיהרתי לשלוח את הפקס והתקשרתי כעבור שעה. הפרופסור החל להרצות לי בסבלנות על המחלה כולה, פרטיה ואופני הריפוי שלה. הוא התייחס אלי כאילו אני אב המעוניין

**גם לאחר שאליהו מתוודע לקשייו של רבה בר אבואה
בפרנסה, הוא לא נותן לו ביד מטמון של מיליון
שקלים, ובכך מסדר לו את כל הבעיות הכלכליות.
אליהו בוחר בדרך אחרת: לתת לו "ריח גן עדן"**

תורת ה' תמימה משיבת נפש

שאל אותו אליהו: "לא מתני מר סדר טהרות?" - האם לא למדת סדר טהרות? "דתניא, רבי שמעון בן יוחי אומר: קבריהם של נכרים אין מטמאים".

אמר לו רבה: "בארבעה לא מצינא, בשיתא מצינא?! כלומר, גם בארבעה סדרים קשה לי לעסוק, ובוודאי שלא בששה, ולכן אינני בקי במסכת טהרות.

והוא המשיך והסביר לאליהו, שהסיבה לכך היא משום ש"דחיקא לי מילתא" - אני עני, יש לי בעיות בפרנסה, ולכן קשה לי ללמוד יותר מארבעה סדרים.

הגמרא (בבא מציעא קיד ע"א) מספרת, שרבה בר אבואה פגש את אליהו הנביא, שעמד בבית קברות של נכרים. לרבה היו מספר בעיות, אותן שטח בפניו של אליהו.

הבעיה הראשונה: "האם 'מסדרים' לבעל חוב? אליהו פתר לו אותה. הבעיה השנייה: "מהיכן יודעים שערום לא יתרום?" אליהו פתר לו גם אותה.

והבעיה השלישית: "לאו כהן הוא מר, מאי טעמא קאי מר בבית הקברות?" - הרי אתה, אליהו הנביא, כהן, ואיך הנך עומד בבית הקברות?

לחתונותיה". ולכאורה קשה מה אכפת לי מה הוא עשה עם הכסף? מה הגמרא רוצה להדגיש בזה?
ביאור הענין: לכל אדם יש בעיות, קשיים, חוסר סיפוק, תמיד הוא מרגיש שחסר לו. יש לו מנה - רוצה מאתיים. יש לו מאתיים - רוצה ארבע מאות. יש לו מיצובישי - רוצה מרצדס.
הפתרון לבעיות אלו אינו לתת לו מיליון שקלים, כי גם מיליון שקלים לא יפתרו לו את הבעיה, משום שכאשר יהיה לו מיליון - חייו לא יהיו חיים עד שיהיו לו שניים...
מה הפיתרון האמתי?
"ריח גן עדן".

תריח את ריח הקדושה, תריח את ריח התורה התמימה משיבת הנפש, זה יעזור לך!
כשתשכיל להריח "ריח גן עדן" ולהבין כי יפה שעה אחת של קורת רוח בגן עדן מכל חיי העולם הזה - יהיה לך פיתרון לכל הטרדות המטריות אותך, יהיה לך מענה לכל הקשיים הטורפים את דעתך!
כשאלהו הנביא מתוודע לבעיותיו של רבה הוא יכול היה בקלות לתת לו מיליון, אולם לא זו הדרך, לא זה הפיתרון! הדרך היא לתת לו "ריח גן עדן" - זה יעזור להתגבר על כל הקשיים.
(רבי חזקיהו יוסף קרלינשטיין שליט"א - דורש טוב שבועות)

הגמרא מספרת שאלהו הכניס אותו לגן עדן, והוא נטל משם מספר עלים בגלימתו. ביציאתו שמע קול שמכריז: "מאן קא אכיל לעלמיה כרבה בר אבוא" - מיהו שאוכל לעולמו כרבה בר אבוא. מיד השליך את העלים מגלימתו.
מסיימת הגמרא: "אפילו הכי, אתייה לגלימיה, סחט גלימא ריחא, זבניה בתריסר אלפי דינרי, פלגינהו לחתונותיה". הגלימה ספגה "ריח גן עדן" והוא מכר אותה בשנים עשר אלף דינרים, אותם חילק לחתניו.
והנה רואים אנו, שכשרבה בר אבוא פוגש את אלהו הנביא, על אף שיש לו הזדמנות לספר לו על בעיותיו, ואלהו יפתור לו אותן - רבה לא מספר לו על בעיות הפרנסה שעמן הוא מתמודד. בעיות הפרנסה אינן בראש מעייניו. הבעיות שכואבות לו הן בעיות בהלכה, בתורה הקדושה! רק לבסוף, כבדרך אגב, כשאלהו מתעניין מדוע אין הוא שולט בסדר טהרות - הוא מספר לו על מצבו הכלכלי הקשה.
גם לאחר שאלהו מתוודע לקשייו של רבה בר אבוא בפרנסה, הוא לא נותן לו ביד מטמון של מיליון שקלים, ובכך מסדר לו את כל הבעיות הכלכליות. אלהו בוחר בדרך אחרת: לתת לו "ריח גן עדן". ויש להבין את הביאור בזה.
עוד יש להבין: הגמרא מספרת שרבה בר אבוא "פלגינהו

לקראת סוף חודש אייר אפתה לכבודה עוגה גדולה עשויה שכבות, ובתוכה הטמינה את המעטפה עם המשכורת החודשית, בתוספת 'בונוס' של חמש מאות שקל. כשהגננת תחתוך את העוגה, היא תופתע למצוא בה את המעטפה עם ה'בונוס'... הפתעה מושלמת!

רגע של קלות דעת לעומת רגע של התעלות

נזירותך, הרי בתקופה זו זכית להתגבר על תאוות העולם הזה, התרוממת במעלתך, ומדוע אתה יורד ממעלתך ושב להרגליך הישנים? אם כן, עליך להביא חטאת!
מכאן אנו למדים שעיקר מעלתה של התעלות לפרק זמן קצר היא, משום שהיא אמורה להוביל את האדם להתמיד בהתעלות הזו ולרומם אותו מעלה מעלה. התרוממת - תמשיך! התעלית - תתמיד בהתעלותך! אם ההתעלות היא לפרק זמן קצר בלבד ולאחריה שב האדם למצבו הקודם - אם כן מה הועילה התעלותו?!

ביטול 'כח המשיכה' לחומריות

רבי שמשון פינקוס זצ"ל ממחיש זאת בדרכו: בני אדם קופצים לגובה. יש מי שקופץ לגובה של מטר ויש מי שקופץ לגובה של מטר וחצי, אבל דבר אחד משותף לכולם: רגע אחרי שהאדם קפץ לגובה המקסימלי שלו - הוא שב ונחת על הארץ. מדוע? בגלל כח המשיכה אשר מושך את האדם כלפי מטה.

איש או אשה כי יפלא לנדר נדר נזיר להזיר לה' (ו, ב)

מדוע ציוותה התורה על הנזיר להביא קרבן חטאת בתום ימי נזירותו? אומר הרמב"ן, משום שיש בו חטא. ואם תתמה איזה חטא יש בידו, הלא אדרבה, האדם הזה התעלה על עצמו, הוא הפליא לקבל על עצמו נזירות ולפרוש מתאוות העולם, ובשל כך התורה אף מכנה אותו "קדוש"!
אלא מבאר הרמב"ן: הנזיר הזה קיבל על עצמו נזירות לזמן קצוב. באומרו "הריני נזיר" סתם - נזירותו חלה לשלושים יום. ואם קצב זמן, נזירותו חלה למשך אותה לתקופת זמן, ולאחריה - בטלה נזירותו.

ומה עושה האדם לאחר שכלו וחלפו ימי נזירותו? מכאן ואילך כבר אין לו צורך להזיר עצמו מן היין ולפרוש מתאוות העולם הזה. הרי כבר תמה נזירותו והוא יכול לחזור להרגלי הישנים, לשוב ולהיות כאחד האדם...
וזו התביעה הגדולה על אותו אדם: ומה בכך שתמו ימי

לכבוד שבת. ביום שישי חל ראש חודש סיון, ובעלה הפתיע אותה עם עוגה לכבוד שבת... אמרה האשה: עלי לכבד את בעלי ולאכול בשבת את העוגה שקנה לכבודי, ואילו את העוגה ששלחה המנהלת נאכל בחג השבועות.

הגיע חג השבועות, האשה פתחה את המקרר והוציאה מתוכו את העוגה. אך כשניסתה לפרוס ממנה פרוסה הבחינה שהעוגה מקולקלת ואיננה ראויה לאכילה. מה הפלא? העוגה נאפתה לפני למעלה משבוע, והיא לא שמרה על טריותה. בלית ברירה נאלצה האשה להשליך את העוגה לפח האשפה...

לאחר החג, כשנפגשה הגננת עם המנהלת, היא הודתה לה על העוגה היפה, אך כמובן נמנעה מלספר לה מה עלה בגורלה של העוגה... במקום זאת היא פנתה בשאלה למנהלת: "מה עם המשכורת של החודש האחרון, עדיין לא קיבלתי אותה?" המנהלת השיבה לה בתמיהה: "מה, לא אכלת את העוגה שהבאתי לך?"...

הגננת לא הבינה מה עניין העוגה למשכורת... ואז גילתה לה המנהלת את סודה של העוגה: "בתוך העוגה הטמנתי את המעטפה עם המשכורת בתוספת 'בונוס' הגון..."

כעת נאלצה הגננת להודות מה עלה בגורלה של העוגה: "אני מצטערת, העוגה היתה מקולקלת והשלכתי אותה לפח..."

המנהלת נזעקה: "מה עשית? איבדת לעצמך את המשכורת!" אך הגננת טענה להגנתה: "מנין לי לדעת שהטמנתי את המשכורת בתוך העוגה? זה באחריותך."

הן לא הגיעו להסכמה ובאו לדין תורה. הדיינים פסקו שאכן המנהלת נושאת באחריות, והיא חייבת לשלם לה את המשכורת. אומר הרב זילברשטיין: מה עלינו ללמוד מהסיפור הזה? אמרו חז"ל במכילתא (פרשת בא ט): "מצוה הבאה לידיך אל תחמיצנה, אלא עשה אותה מיד". אם תדחה את המצוה לעת אחרת - בסופו של דבר תאבד אותה גמרי, עם כל האוצר שטמון בה...

אדם מתלונן לפני הקב"ה: ריבוננו של עולם, רציתי לקיים מצוות, אבל היכן הסיעתא דשמיא? איפה ה'משכורת' שהבטיחו לי? איפה המתקנות בלימוד שהבטיחו לי? מה עם השמחה של מצוה שהבטיחו לי?

אומר לו הקב"ה: זה היה בידיך! אתה זרקת את הכל לפח! היה עליך לתפוס את הרגע ולא לדחות אותו. הואיל ודחית - איבדת אותו, והואיל ואיבדת את הרגע - איבדת הכל! אם היית מנצל את שעת הכושר, היית זוכה להתעלות ולהתרומם, והיית זוכה להתמיד בהתעלות הזו.

(רבי גואל אלקריף שליט"א - שש באמרתך החדש במדבר)

האדם חושב בלבו: 'חבל שלא המציאו פטנט שמבטל את כח המשיכה... כך הייתי יכול לקפוץ לגובה ולהישאר למעלה, להשקיף על כל העולם מלמעלה'.

אומר הרב פינקוס: גם אם לעת עתה לא המציאו את הפטנט לבטל את כח המשיכה הפיזי, יש דרך לנתק את כח המשיכה לחומריות של העולם הזה! אומרת התורה: תקבל על עצמך נזירות, אפילו לזמן קצר, שלושים יום. ומה המשמעות של הנזירות? בתקופה הזו תוכל להמשיך לאכול כרגיל - בשר, עוגות, ממתקים, לשתות כרגיל - קפה, קולה... עליך להימנע רק מדבר אחד - משתיית יין.

יחשוב האדם בלבו: איזה ערך יש לנזירות הזו? אם אני ממשיך ליהנות מכל מנעמי העולם, מה מועילה ההינזרות שלי מן היין? אומרת התורה: "כי נזר אלוקיו על ראשו". יש לך כתר על הראש, קדושתך כקדושת כהן גדול! ומדוע? כי התרוממת בדבר אחד למשך שלושים יום.

חושב האדם בלבו: אין ערך להתרוממות שלי, הרי בין כה וכה אני לא אחזיק מעמד ואפול! אם כן חבל שאתחיל.

המחשבה הזו היא עצת היצר. הוא מבלבל את האדם בכל מיני מחשבות זרות ומוכיח לו באותות ובמופתים שחבל להשקיע מאמץ בהתעלות שלו...

אבל התורה אומרת בדיוק להיפך: "איש כי יפליא" - אתה עושה דבר נפלא, מעשה פלאי. אתה מרומם את עצמך - אפילו שזה רק בדבר אחד, ואפילו אם קצבת מראש תקופת זמן קצרה. ומדוע זו מעלה גדולה כל כך? משום שאם תתחיל בדבר אחד ותתעלה בו למשך זמן קצר - לאחר מכן תוכל להרחיב את ההתעלות גם בדברים נוספים, ותזכה להתמיד באותה התעלות לאורך זמן.

לתפוס את הרגע!

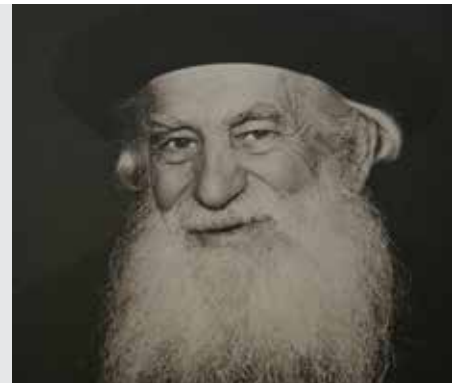
שמעתי מרבי יצחק זילברשטיין שליט"א על מקרה מעניין, והוא הוסיף לכך הַרְגֵשׁ נפלא שתפס אותי מאוד.

מנהלת באחת מרשתות הגנים היתה מרוצה מאוד מתפקודה של אחת הגננות והחליטה להפתיע אותה. מה עשתה? לקראת סוף חודש אייר אפתה לכבודה עוגה גדולה עשויה שכבות, ובתוכה הטמינה את המעטפה עם המשכורת החודשית, בתוספת 'בונוס' של חמש מאות שקל. כשהגננת תחתוך את העוגה, היא תופתע למצוא בה את המעטפה עם ה'בונוס'... הפתעה מושלמת! באמצע השבוע שלחה המנהלת את העוגה לביתה של הגננת. הגננת החליטה לא לאכול את העוגה ביום חול אלא לשמור אותה

077-2222-666 או ***4992**

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

גיטין דף ט'

מדוע הרב מפוניבז' קרן מאושר ושמחה ואמר לגאון ר' שלוימק'ה ברמן 'שפתיים ישק'?

שפתיים ישק משיב דברים נכוחים

מה לומר. אל תתביישו, תאמרו, אדרבה, נשמע מה בפיכם". הכל הביטו אל רבי שלמה, אציל הדעת והמידות, שלולי דברי המשגיח לא היה מעז לפתוח את פיו. הוא פנה אל מרן הרב זצ"ל ואמר משפט קצר: "מה הרב חושב? מה אנו מעלים בדעתנו? האם לבן גוריון אין מה לעשות מלבד לדאוג לבחורי ישיבת פוניבז'? זה לא נשמע מוזר שהוא בגפו מתייצב למען הצלתם של בחורי ישיבה בבני ברק? וכי אין לו עיסוקים אחרים? אלא מאי, לכאורה הענין פשוט בתכלית, הרי כולנו יודעים כי נושא גיוס בני ישיבות לא ירד עדיין מסדר היום, והנה מצא לו בן גוריון הזדמנות להניח בידינו נשק, לסובב אותנו באימונים צבאיים וכדומה, ואחר כך כשתסתיים המלחמה נראה מה יהיו חלומותיו".

הרב מפוניבז' קם על רגליו כשהוא קורן מאושר ושמחה. "אוי! אוי! רבי שלומקה, כמה אתם צודקים, אוי! אתה כל כך צודק, שפתיים ישק!".

(אדיר במלוכה)

הימים היו ימי מתח בארץ הקודש, טרום 'מבצע קדש'. ביום אחד, נקראו כל ראשי הישיבה והמשגיחים לכינוס קצר ודחוף, במעונו של מרן הרב מפוניבז' זצ"ל כשבניהם מרן שליט"א.

הרב מפוניבז' פתח בדברים וסיפר, כי ראש הממשלה בן גוריון קרא לו אישית, וגילה לו את העתיד הקרוב, כי הולכת להתחיל מערכה צבאית מול מצרים, שכונתה בשעתו 'מבצע קדש'. בן גוריון סיפר בכאב על הסיכון הנורא, וביקש ליידע את הרב מפוניבז' על כך, על מנת שיידעו להכין את עצמם לקראת הבאות; הוא הורה לאסוף בישיבה חול לתוך שקים, לבצר כמה חדרים מיגון, ואף הציע שכמה תלמידים יאחזו ברשותם נשק מקלעים, ולהתכונן לשעת מלחמה, רחמנא ליצלן.

הרב מפוניבז' הציג את הדברים כהויתם, וביקש לשמוע את חוות דעתם של ראשי הישיבה על הצעת ראש הממשלה. שתיקה ניסרה בחלל, המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין הגביה את ידו, והצביע על רבי שלמה ברמן. "רבי שלמה, כמדומה שיש לך משהו

* תוכנית יומית מענייני דיומא

בהגשת הרב אברהם פוקס

* מידע כולל לנבחני דרשו על מועדי

המבחנים מסלולי הלימוד ועוד

* שיעורים על הדף היומי

הירושלמי בעברית ובאידיש

* שיעורי משנה ברורה לפי

סדר דף היומי בהלכה

* שיעורים על הדף היומי ועל כל

הש"ס ממבחר מגידי השיעורים

* שיעורים מבוארים בעיון לביאורי

תוס' על פי סדר הדף היומי

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' *4992 או 077-2222-666

טלטול ספר התורה מבית הכנסת ל'שטיבלאך' - האם מותר לכתחילה?

ובדיעבד די ביום אחד; וללא קיום תנאי זה אסור לטלטלו אף בתוך ארון קודש נייד. ונהגו להקפיד שיקראו בו במקום הזמני לפחות שלוש פעמים. וטלטול ספר תורה מחדר לחדר באותו בית ללא קיום תנאים אלו - יש אוסרים, יש מתירים לכתחילה, ויש אומרים שמותר אך עדיף למעט בכך.

[שו"ע קלה, יד, ומשנ"ב מט; בו"מ דרשו, 58, 60, 62 ו-63]

אין לטלטל ספר תורה ממקומו הקבוע למקום זמני, אלא אם כן יש במקום הזמני ארון המיועד לספר התורה. וכשקוראים בו במקום הזמני יש להניחו בתוך הארון לפני הקריאה, ולא להביאו הישר אל הקריאה, וכן יש להשיבו אל הארון לאחר הקריאה. כמו כן, צריך שהספר ישהה במקום הזמני במשך יומיים לפחות,

עריכת מנין עם קריאת התורה בבית אחד מגדולי הדור - באילו תנאים היא מותרת?

מפני שזהו כבוד התורה; ויש חולקים. וכן בשעת 'הכנסת ספר תורה' - יש שמתירים להוציא את ספרי התורה מבית הכנסת לקראת הספר החדש; ויש שמתירים להוציאם רק עד העזרה שלפני בית הכנסת, אך לא לרחובה של עיר.

[שו"ע קלה, יד, ומשנ"ב נ רנא; בו"מ דרשו, 61]

כאמור, טלטול ספר תורה ממקומו הקבוע למקום זמני מותר רק בתנאים מסוימים. אולם, לצורך אדם גדול בתורה האנוס מלבוא לבית הכנסת לקריאת התורה - מותר לטלטל ספר תורה אף ללא קיום התנאים האמורים, מפני שזהו כבוד התורה; ויש שמתירים אף כשאינו אנוס. וכן בשמחת תורה - יש שמתירים להביא ספרי תורה ל'הקפות' אף ללא קיום התנאים האמורים,

האם רב בית הכנסת רשאי לעלות ל'שלישי' בימי אבלות?

נחלקו הפוסקים אם רשאי לעלות לתורה; ויש אומרים שמוטב שלא ישהה בבית הכנסת בשעת קריאת התורה. וכהן אָבֵל המתפלל בבית הכנסת שאין בו כהן נוסף - יצא מבית הכנסת לפני הקריאה, כדי שלא יצטרכו להעלותו לתורה; ויש אומרים שיצא לפני הוצאת ספר התורה מארון הקודש.

[משנ"ב קלה, מה; בו"מ דרשו, 51 ו-53]

אין לקרוא לאָבֵל בשבעת ימי האבלות לעלות לתורה, משום שהוא אסור בדברי תורה. ואף רב בית הכנסת, ראש ישיבה, וכדומה, העולה בדרך קבע לעליית 'שלישי' בשבת, נהגו שאינו עולה בשבת שבתוך ה'שבעה', הגם שבכך ניכרת האבלות בשבת. ואם האָבֵל הוא 'חיוב' - כגון אבי הבן ביום הברית, או חתן -

תכין עצמך לכבוד שבת

קבל את 'גיליון 'לקראת שבת' שכבש את העולם היהודי
אצלך בתיבת המייל לפני כולם כל יום חמישי

סיפורים ופנינים מרתקים מחייהם של רבותינו הקדושים

להצטרפות נא שלחו מייל לכתובת

dirshu@dirshu.co.il

* בעלייה הרביעית בראש חודש ובחול המועד - לדעת השולחן ערוך, מותר להעלות כהן או לוי, אך יכריזו שמדובר בכהן או לוי; ולדעת הרמ"א, לכתחילה אין להעלות כהן או לוי לעלייה הרביעית.

* לדעת השולחן ערוך, ניתן להעלות כהן או לוי לתורה בשבת מהעלייה הרביעית ואילך; ולמנהג בני אשכנז - לכתחילה ניתן להעלותם רק לעליית 'אחרון' הנוספת על שבע העליות, או ל'מפטיר'.

* אם קראו לכהן או ללוי בשמו לעלות לתורה, והתברר כי אינו נמצא בבית הכנסת, אין לקרוא לכהן או לוי אחר בשמו, אך אם קראו לישראל ואינו נמצא, ניתן לקרוא לישראל אחר בשמו.

מה שלמדנו לפני מאה ימים:

מהו סדר התפילה לאשה המטופלת בילדים?

ויש שכתב שאף כי ניתן לפטור מתפילה משום הטיפול בילדים, נשים צדקניות מוצאות בדרך כלל את הזמן לתפילה. ויש שכתבו שתאמר לפחות את ברכות התורה, ברכות השחר, פרשת התמיד, 'ברוך שאמר', 'אשרי', 'ישתבח', קריאת שמע וברכותיה (- לפחות הברכה שלאחריה), ותפילת שמונה עשרה.

[בו"מ דרשו קו, 7-8]

אשה המטופלת בילדים ואינה יכולה להתפלל את התפילה במלואה - תאמר לפחות תפילה קצרה שמתקיימת בה מצות התפילה מן התורה. ויש מגדולי ישראל שהנהיג בביתו לקיים מצוה זו בברכות השחר, שיש בהן שבח והודאה, ובסופן בקשה "ויהי רצון... שתרגילנו בתורתך..."; ויש שנהגו להסתפק באמירת 'מודה אני' שיש בה הודאה ושבת, ותוספת של בקשה כלשהי.

לפתוח את היום בטוב...

הצטרף אלינו וקבל את המייל היומי של 'דרשו'
'הפוח בכל יום' לתיבת המייל שלך

סיפורים • חיזוקים • הלכה יומית • כתבות וראיונות • פרשת שבוע

להצטרפות נא שלחו מייל לכתובת

dirshu@dirshu.co.il